

**YHTEISÖLLISYYDEN JA HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN
AMMATILLISESSA KOULUTUKSESSA**

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Visamäen Kampus, Kulttuuri- ja taidetoiminta hyvinvoinnin edistäjänä

kevät, 2020

Marja-Liisa Hirvonen

Koulutus Kulttuuri- ja taidetoiminta hyvinvoinnin edistäjänä, YAMK
Kampus Visamäen Kampus

Tekijä Marja-Liisa Hirvonen **Vuosi** 2020

Työn nimi Yhteisöllisyyden ja hyvinvoinnin edistäminen ammatillisessa koulutuksessa

Työn ohjaaja Merja Salminen

TIIVISTELMÄ

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin yhteisöllisyyden ja hyvinvoinnin edistämisen hyviä käytäntöjä ammatillisessa toisen asteen oppilaitoksessa. Työ tehtiin Salon seudun ammattiopistolle. Opinnäytetyö on oppilaitoksen tutortoimintaan kehittämistietoa tuottava laadullinen tutkimus.

Tutkimuksessa selvitettiin, millaisia yhteisöllisen toiminnan ja opiskelijoiden osallisuuden kehittämideoita tutoropiskelijoilla on ammatilliseen koulutukseen ja miten tutortoimintaa olisi mahdollista kehittää Salon seudun ammattiopistossa. Ammatillisen koulutuksen uudistus ja sen mukanaan tuomat muutokset koulutuksen järjestämiseen vaikuttavat opiskelijoiden ryhmytyymiseen ja kiinnittymiseen omaan ammattialaan.

Tutkimusmenetelminä käytettiin teemahaastatteluja ja luotainta. Teemahaastatteluissa haastateltiin tutoropiskelijoita ja luotain tehtiin ryhmälle oppilaitoksen opiskelijoita. Haastatteluissa saatiin oppilaitoksen yhteisöllisyyden ja opiskelijoiden osallisuuden kehittämiseksi tietoja tutoreilta. Luotaimella saatiin palautetta oppilaitoksen tutortoiminnasta osana yhteisöllistä opiskelijatoimintaa. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisälönanalyysin ja grounded theory lähestymistavan avulla.

Tutkimuksen mukaan opiskelijoiden osallisuuden lisääminen ja oppilaitoksen yhteisöllisen toiminta lisäävät opiskelijoiden hyvinvointia sekä ehkäisevät opintojen keskeyttämistä. Tutortoiminnan opinnollistaminen lisää yhteisöllisen opiskelijatoiminnan motivaatiota. Opinnäytetyön tulokset antavat työkaluja ja uusia ideoita oppilaitoksen yhteisöllisen opiskelijatoiminnan kehittämiseen Salon seudun ammattiopistossa.

Avainsanat yhteisöllisyys, osallisuus, tutortoiminta, ammatillinen koulutus

Sivut 43 sivua, joista liitteitä 1 sivu

Name of degree programme
Campus

Master of Social Services, Degree Programme in Promoting wellbeing through culture and art activities
Visamäki

Author Marja-Liisa Hirvonen **Year** 2020

Subject The advancement of communality and well-being of studies in vocational education

Supervisors Merja Salminen

ABSTRACT

This thesis examines ways to advance the communality and well-being in vocational secondary school. It was carried out for Salo Region Vocational Collage. This thesis was qualitative research, which produced developing information about tutoring.

The research reviews the development ideas from student tutors regarding communal activity and feeling of participation in vocational education and tutoring in Salo Region Vocational Collage. The reform of vocational education and the changes it brought to the arrangement of studies effect the grouping of the students and the attachment they have for their vocational field.

The research methods used were focused interviews and the probe method. The focused interviews were made on student tutors and the probe on a group of other students. The interviews gave information on developing the school's sense of community and student participation. The probe gave feedback on the tutoring as a part of communal student activity. The interview material was analysed with theme analysis and grounded theory method.

According to the research, increasing student participation and communal activity at the school raises the levels of student well-being and prevents the abandonment of studies. Including tutoring into the studies also increases the motivation for more community-based student activity. The results give tools and new ideas on development of communal student activity in Salo Region Vocational Collage.

Keywords advance of communality, participation, tutoring, vocational education

Pages 43 pages including appendices 1 page

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	AMMATILLISEN KOULUTUKSEN MUUTOKSET JA OPISKELUMOTIVAATIO.....	2
3	HYVINVOINNIN, YHTEISÖLLISYYDEN JA OSALLISUUDEN KÄSITTEISTÄ.....	4
4	OPISKELIJOIDEN HYVINVOINNISTA KERTOVIA TUTKIMUSTEN TULOKSIA.....	7
4.1	Kouluterveyskysely.....	9
4.2	Ammatillisen koulutuksen läpäisyn seurannan selvitys.....	10
4.3	Yhteisöllinen amis -kysely.....	10
5	YHTEISÖLLISYYDEN KEHITTÄMINEN OPPILAITOKSESSA.....	11
5.1	HOI-hanke.....	13
5.2	Tutortoiminnan kehittäminen.....	14
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	16
6.1	Tutkimuksen tavoite ja tutkimusmenetelmien valinta.....	17
6.2	Haastatteluaineiston analysointi.....	20
6.3	Luotain opiskelijoille tutortoiminnasta.....	21
7	TULOKSET JA KEHITTÄMISKOHTEET.....	24
7.1	Alauttaminen ja ammattiylpeys.....	25
7.2	Yhteisöllisyys ja tutortoiminnan kehittäminen.....	28
7.3	Tutortoiminnan luotaimen tuloksia.....	32
8	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	33
9	POHDINTA.....	34
	LÄHTEET.....	39

Liitteet

Liite 1 Teemahaastattelun runko

1 JOHDANTO

Ammatillisen koulutuksen suuret muutokset ovat viime vuosina vaikuttaneet paljon opiskelijatoiminnan toteutukseen. Opiskelijoilla on yksilölliset opintopolut eivätkä opiskelijat kulje opintojen ajan saman ryhmän mukana. Työskentelen Salon seudun ammattiopistossa erityisopetuksen, opiskeluhuollon ja valmentavan koulutuksen tiiminvetäjänä. Työtehtäviini kuuluu yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittäminen sekä opiskelijatoiminta tutoropiskelijoiden ja opiskelijakunnan hallituksen kanssa.

Oppilaitoksen yhteisöllisen toiminnan tapoja täytyy kehittää, jotta opiskelijat kokisivat kuuluvansa oppilaitoksen yhteisöön ja saisivat mahdollisuuksia osallistua yhteisölliseen toimintaan. Ammatillisessa koulutuksessa opintonsa keskeyttää noin seitsemän prosenttia opiskelijoista. Tutoropiskelijat ovat aktiivisesti mukana oppilaitoksen arjessa kehittämässä yhteisöllisyyttä oppilaitokseen. Osa toimii tukitutoreina auttamassa uusia opiskelijoita opintojen alkuvaiheessa ja osa keskittyy liikuntatutoreina lisäämään aktiivisuutta opiskelupäiviin ja niiden taukoihin.

Keräsin tutkimuksessani tutoropiskelijoiden ajatuksia ja kehittämisideoita oppilaitoksen yhteisöllisen toiminnan kehittämiseen sekä opintojen keskeyttämisten ehkäisemiseen. Haastattelin kokeneita tutoropiskelijoita ryhmähaastatteluissa ja teen luotaimen tutortoiminnan vaikuttavuudesta joukkolle taideteollisuusalan sekä sosiaali- ja terveystieteiden alan opiskelijoita.

Olen mukana Opetushallituksen hankkeessa HOI – hyvinvointia, osallisuutta ja intoa ammatilliseen koulutukseen, jossa viiden oppilaitoksen yhteistyönä kehitetään yhteisöllisyyden toimintatapoja uuden ammatillisen koulutuksen tarpeisiin. Tutkimus liittyy hankkeen Salon seudun ammattiopiston kehittämistyöhön, josta raportoidaan hankkeen tuotoksissa ja nettisivuilla. Opinnäytetyössä keskitytään tutortoiminnan kehittämiseen ja sen mahdollisiin vaikutuksiin opintojen keskeyttämisten ehkäisyssä.

Opinnäytetyössä pohditaan hyvinvoinnin, yhteisöllisyyden ja osallisuuden käsitteitä opiskelijatoiminnan kontekstissa. Tutkimuksessani haluan kuunnella opiskelijoiden ajatuksia ja ideoita oman oppilaitoksen tutortoiminnan vaikuttavuudesta ja tulevaisuuden toiminnan kehittämisestä. Kokeneet tutoropiskelijat ovat asiantuntijoita tutorina toimisessa ja heillä on näkemystä oppilaitoksen yhteisöllisyydestä sekä opiskelijoiden osallisuudesta hyvinvoinnin rakentamisessa. Vertaisohjauksen kehittäminen ja tutortoiminnan aktivoiminen osaksi oppilaitoksen arkea on kehittämistyön tavoit-

teena, haluan kuulla tutoropiskelijoiden ajatuksia toiminnan kehittämiseen tämän tutkimuksen ryhmähaastatteluiden avulla. Lisäksi haluan tietoa tutortoiminnan vaikuttavuudesta oppilaitoksen opiskelijoilta luotaimen avulla.

Tutkimuksessani opiskelijat osallistuvat alauttamisen toimintamallin ja tutortoiminnan kehittämiseen. Tutkimuskysymykset ovat seuraavat: Millä tavoin opiskelijoiden yhteisöllisyyttä ja ammattitilpeyttä voidaan vahvistaa opiskelussa? Miten tutortoimintaa kehitetään oppilaitoksessa? Tavoitteena on alakohtaisen yhteenkuuluvuuden vahvistuminen opintojen eri vaiheissa olevien opiskelijoiden kesken. Tutortoiminnassa mukana olleiden opiskelijoiden ideoita kuunnellaan tutkimuksessa. Oppilaitoksen opiskelijat ovat mukana kehittämässä yhteisöllisyyttä antamalla palautetta tutortoiminnasta luotaimen kautta.

Alauttamisen tarkoituksena on sitouttaa opiskelijat opintoihin, tutoreiden vertaisohjauksen avulla pyritään myös vähentää opintojen keskeyttämistä. Miten opiskelijoiden yhteisöllinen toiminta ehkäisee opintojen keskeyttämistä?

2 AMMATILLISEN KOULUTUKSEN MUUTOKSET JA OPISKELUMOTIVAATIO

Ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmat muuttuivat syksyllä 2018 ja ammatillisen koulutuksen reformi muutti vuoden 2018 alusta ammatillisen nuorisoasteen koulutuksen ja aikuiskoulutuksen uudeksi ammatilliseksi koulutukseksi (Laki ammatillisesta koulutuksesta, 2017). Ammatillisessa koulutuksessa on tapahtumassa erittäin suuri muutos, joka vaikuttaa lähiopetuksen määrään ja oppimiseen alan työpaikoilla. Samanaikaisesti perusopetuksesta ammatilliseen koulutukseen siirtyy entistä enemmän hyvin heikoilla opiskelutaidoilla ja -valmiuksilla opiskelijoita. (Vehviläinen, 2019, s. 34)

Ammatilliseen opiskeluun on tullut suuria muutoksia ja opiskelussa painottuvat opiskelijoiden yksilölliset polut, jolloin opiskelijat eivät kulje oman ryhmän mukana. Opiskeluryhmästä ei saa yhteisöllistä tukea opintoihin, joten opiskelun tukitoimia täytyy kehittää, jotta mahdollisimman moni opiskelija suorittaa tutkinnon valmiiksi. (Vehviläinen, 2019, s. 38)

Ammatillisen koulutuksen leikkaukset vaikuttavat opiskelijoiden mahdollisuuksiin pärjätä opinnoissa. Lähiopetusta on vähemmän ja opiskelijoilla ei ole opiskelutaitoja itsenäiseen työskentelyyn verkko-oppimisympäristössä. Ammatillisissa opinnoissa jo nyt opintonsa keskeyttäneiden määrä on suuri. Tilastokeskuksen 2018 julkaistun tilaston mukaan ammatillisen koulutuksen lukuvuonna 2015–2016 keskeytti 7,3 prosenttia opiskelijoista (Tilastokeskus, 2018).

Salon seudun ammattiopistossa vuonna 2017 opintonsa keskeytti 6,9 prosenttia opiskelijoista, yhteensä 245 opiskelijaa. Keskeyttämisillä on taloudellista merkitystä oppilaitoksen rahoitukseen ja opintonsa keskeyttäneillä opiskelijoilla on vaarana syrjäytyä työmarkkinoilta.

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa sosionomi opintojen lopputyön tehnyt Sari Laiho (2017) on tutkinut laadullisesti ammatillisen koulutuksen keskeyttämisten syitä. Hän on haastatellut ammatillisen koulutuksen keskeyttäneitä opiskelijoita ja etsinyt todellisia syitä opintojen keskeyttämiseen. Tutkimuksessa haastatellut opiskelijat kokivat, että oppilaitoksessa on hyvin tarjolla opiskelun tukipalveluja esimerkiksi opinto-ohjaajan, kuraattorin, terveydenhoitajan ja psykologin palveluja. Haastatellut opiskelijat eivät kokeneet saaneensa konkreettista apua pulmiinsa, jotta keskeyttämiset olisi voitu ehkäistä. Tutkimuksen nuoret kaipasivat henkilökohtaista kohtaamista ja aitoa dialogia aikuisen kanssa. (Laiho, 2017, s. 62)

Opettajat ja ammatilliset ohjaajat ovat avainasemassa opiskelijoiden kohtaamisessa ja heidän ammattitaitoa on huomata arjessa opiskelijoiden henkilökohtaiset tarpeet opintojen etenemiseksi. Ongelmiin puuttuminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa on tärkeää ja opiskelijan ohjaaminen nopeasti hänen tarvitsemiin tukitoimiin.

Oppilaitoksessamme on paljon kehitetty opiskeluhuoltoa ja henkilöstöä on lisätty tukitoimien pariin, muun muassa oppilaitokseen on tullut lisää psykiatrinen sairaanhoitaja sekä kuraattori ja psykologi tukemaan opiskelijoita. Kuitenkaan opintojen keskeytykset eivät ole oleellisesti vähentyneet. Tiedostamme varhaisen puuttumisen tärkeyden tukitoimissa, mutta miten voisimme kehittää yhteisöllisyyttä ja ryhmäyttämisen sijaan alauttaa opiskelijoita ammattiin ja saada ammattiylpeyden kasvamaan?

Opetushallituksen raportin (2017) Sujuvuutta siirtymiin – toisen asteen ammatillisen koulutuksen siirtymä- ja nivelvaiheet mukaan perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaihe on erittäin kriittinen niille nuorille, jotka etsivät omaa ammattialaansa ja keskeyttävät tukitoimista huolimatta opin-

tonsa. Kaikki murrosikäiset eivät kykene tekemään tulevaa työuraa koskevia ratkaisuja, he tarvitsevat paljon tukea ja uraohjausta haastavassa elämänvaiheessa. (Harjunpää, Ågren & Laiho, 2017, s. 18)

Peruskoulusta ammatilliseen koulutukseen siirtyvien nuorten opiskelu- ja tukitietojen siirtyminen ammatilliseen erityisopetukseen on nivelvaiheessa erittäin tärkeää. Osa opiskelijoista siirtyy perusopetuksen turvallisesta pienryhmästä suureen ryhmään ammatilliseen koulutukseen, jossa samassa ryhmässä opiskelee nuoria ja aikuisopiskelijoita. Muutos on valtava nuoren elämässä ja koulun käynnissä. (Harjunpää, Ågren & Laiho, 2017, s. 13)

Tällä hetkellä saamme nivelvaiheen tietoja Salon alueen perusopetuksesta, joissa kerrotaan opiskelijan yksilöllistetyistä oppiaineista ja hiukan tukitoimista. Nivelvaiheen tukeminen perusopetuksesta ammatillisten opintojen hyvään aloitukseen on tärkeä ja tarpeellinen vaihe, jotta opinnot alkavat positiivisilla kokemuksilla ja ammattiylpeys pääsee kasvamaan.

3 HYVINVOINNIN, YHTEISÖLLISYYDEN JA OSALLISUUDEN KÄSITTEISTÄ

Hyvinvointia määritellään eri tieteenaloilla monella eri tavalla. Sosiologi Erik Allardtin (2010) hyvinvointimallin mukaan hyvinvointi muodostuu materiaalisista resursseista, ihmisten sosiaalisista suhteista sekä yksilön itsensä toteuttamisen mahdollisuuksista ja siitä miten voi vaikuttaa omiin valintoihin (Syrjälä, Estola & Puroila, 2013, s. 161). Olen valinnut käsitteisiin ammatilliseen opiskeluun ja opiskelijoiden asioihin liittyviä määritteilyjä, jotta pääsen tutkimuksessani lähelle opiskelijoiden toimintaa ja arkea.

Positiivisen pedagogiikan perusajatuksena on hyvinvoinnin lisääminen oppimisprosessissa. Merkityksellisten ihmissuhteiden vaaliminen on hyvinvoinnin kannalta erittäin tärkeää. Opiskelijoiden omien tavoitteiden määrittäminen ja saavuttaminen ovat hyvinvoinnin kannalta tärkeitä. Tutkimustulokset kertovat, että hyväksyvä läsnäolo ja aito kohtaaminen lisäävät hyvinvointiamme. (Avola & Pentikäinen, 2019, s. 86) Olen toteuttanut positiivista pedagogiikkaa omassa työssäni erityisopettajana ja olemme yhdessä kollegojen kanssa kehittäneet työtämme positiivisen pedagogiikan menetelmin.

Hyvinvoinnin edistäminen on keskeinen ja lakisääteinen tehtävä ammatillisen oppilaitoksen toiminnassa (Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki, 1287/2013 §4). Oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin kehittäminen on sosiaalinen ja taloudellinen investointi opiskelijoiden tulevaisuuteen. Opiskelun aikana koettu hyvinvointi vahvistaa opiskelijan itsetuntoa ja valmiutta siirtyä työelämään tai jatko-opintoihin. Mitä paremmin hyvinvoinnin edistämisen taidot juurtuvat opintojen aikana sitä paremmin ne kantavat elämän eri vaiheissa. (Virtanen, 2016, s. 4)

Osallisuuden tunne on oleellinen osa jokaisen hyvinvointia. Hyvinvointi opiskelussa lisääntyy, kun opiskelijat pääsevät vaikuttamaan opintojen sisältöön ja sen kehittämiseen. Osallisuuden tunteen kokeminen auttaa opiskelumotivaation kehittämisessä. (Jauhola & Kortelainen, 2018, s. 10)

Yhteisöllisyys ja hyvä yhteishenki ovat oppilaitosyhteisön tärkeä voimavara. Hyvässä yhteisössä yksilöt saavat parhaat ominaisuudet esille ja tiimityössä yhteisöllinen toimintatapa konkretisoituu käytännöksi. Oppilaitoksessa yhteisöllisyyttä lisätään tiimityössä ja yhteishenkeä vahvistavissa tapahtumissa. (Vehviläinen, 2019, s. 20).

Oppilaitoksen yhteisölliset toimintatavat rakentuvat henkilöstön ja opiskelijoiden sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Hyvinvoiva yhteisö kehittää terveyttä ja hyvinvointia lisäämällä jäsentensä olemassa olevia vahvuuksia ja tarjoaa tukea silloin, kun sitä tarvitaan. (Hietanen-Peltola & Korpilahti, 2015, s. 32)

Oppilaitoksen yhteisöllinen opiskeluhuolto määritellään opiskeluhuolto-laissa seuraavasti: ”Yhteisöllisellä opiskeluhuollolla tarkoitetaan tässä laissa toimintakulttuuria ja toimia, joilla oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä opiskeluhuoltoa toteuttavat kaikki opiskeluhuollon toimijat.” (Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki, 1287/2013 §4)

Oppilaitoksessa opiskelijoiden kanssa työskentelevien sekä opiskeluhuollon henkilöstön on edistettävä opiskelijoiden ja yhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä kotien kanssa. Oppilaitoksen henkilöstöllä on vastuullinen tehtävä oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista. (Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki, 1287/2013 §4). Oppilaitoksen henkilöstön tehtävänä on myös kannustaa ja ohjata opiskelijoita huolehtimaan omasta ja yhteisön hyvinvoinnista.

Osallisuus käsitteenä nähdään yleensä syrjäytymisen vastakohtana, mutta sille ei ole vakiintunutta määritelmää. Sitä pidetään moniulotteisena saateenvarjokäsitteenä. Henkilökohtainen kokemus osallisuudesta voi olla tunne siitä, että kuuluu johonkin ryhmään tai yhteisöön. (THL, 2019).

Alanko (2013, s. 51) kiteyttää osallisuutta kasvatustieteen väitöskirjassaan. Hänen mielestä osallisuus on kokemuksellista toimintaa. Se on mahdollisuutta toimia erilaisissa yhteisöissä ja yhteiskunnallisessa toiminnassa. Osallisuus on mukanaoloa ja toimintaa ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, jossa vaikutetaan tapahtumien etenemiseen.

Tutkimuksessa opiskelijoiden osallisuuden vahvistamisesta ammatillisessa koulutuksessa selkeänä johtopäätöksenä todettiin, että opiskelijoiden täytyy tuntea kuuluvansa ryhmään, mutta sen muodostumisen pitäisi mahdollistaa myös yksilölliset opintopolut. Opiskelijakyselyssä tärkeiksi viihtyvyyteen ja hyvinvointiin vaikuttaviksi tekijöiksi nousivat ryhmään kuulumisen tunne sekä opettajien kannustavuus. (Jauhola & Kortelainen, 2018, s. 60)

Osalle opiskelijoista osallisuus ja opintoihin kiinnittyminen oppilaitoksen sisäiseen toimintaan on hyödyllistä. Toisille osallisuus muissa yhteisöissä, esimerkiksi harrastuksiin liittyvissä ympäristöissä, voi olla erittäin merkityksellistä osallisuuden tunteen kehittämisessä. (Poikkeus, 2013, s. 113)

Yhteisöllisen opiskeluhuollon suunnitelmat on koottu Hyvinvointisuunnitelmaan (Kuva 1), jossa opiskelijan hyvinvointiin liittyvät palvelut on esitelty opiskelun eri vaiheissa. Opiskeluhuollon toimenpiteissä keskeisinä periaatteina on ennaltaehkäiseminen, osallistaminen ja yhteisöllisen toimintakulttuurin vahvistaminen (Salon seudun ammattiopisto, 2018). Opiskeluhuolto on järjestänyt yhteisöllisiä tapahtumia oppilaitoksessa sekä kaveriryhmätoimintaa yksinäisille opiskelijoille, jotta he löytäisivät muita samanlaisessa tilanteessa olevia opiskelijoita ja voisivat viettää yhteistä aikaa koulupäivän jälkeen.

Kuva 1. Hyvinvointisuunnitelman visualisointi oppilaitoksessa

4 OPISKELIJOIDEN HYVINVOINNISTA KERTOVIA TUTKIMUSTEN TULOKSIA

Saku ry:n Arjen arkki –hankkeessa on luotu hyvinvoivan oppimisympäristön malli, jossa kuvataan koulutuksen järjestämistä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta. Oppilaitoksen tärkeä voimavara on henkilöstön hyvinvointi, sillä on todettu olevan kiinteä yhteys opiskelijoiden hyvinvointiin. Opiskelijoille on tärkeää mahdollisuus itsensä toteuttamiseen, ja että heitä kuullaan opiskelijoita koskevien päätösten tekemisessä. (Saku ry, 2016)

Ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelijakunnassa toimiminen ja tutortointi ovat opiskelijoille hyviä mahdollisuuksia vaikuttaa opiskeluun vaikuttaviin päätöksiin. Opiskelijakunnan hallitukselta oppilaitoksen johtoryhmä pyytää lausuntoja opiskelijoita koskeviin suunnitelmiin ja esimerkiksi ruokahuoltoryhmässä on opiskelijakunnan edustus. (Salon seudun ammattiopisto, 2018a).

Salon seudun ammattiopistossa on tehty vuonna 2017 Erityisen tuen kysely erityisopiskelijoille ja alaikäisten erityisopiskelijoiden huoltajille. Kyselyssä kartoitimme erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tuen laatua ja riittävyttä opinnoissa selviytymiseen.

Kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden mukaan 85 prosenttia heistä oli saanut riittävästi tukea opintoihinsa. 64 prosenttia vastanneista huoltajista koki, että heidän nuorensa oli saanut riittävästi tukea opinnoissa selviytymiseen. Huoltajien avoimiin kysymyksiin kirjoitetuista vastauksista, nousi huoli yksilöllisestä tukiopetuksesta ja tuesta itsenäisten tehtävien tekemisessä sekä niiden loppuunsaattamisessa. Opiskelijat kaipasivat muun muassa pienryhmäopetusta, suullisia tenttejä ja tukea tehtävien aloittamiseen. (Salon seudun ammattiopisto, 2017)

Ammattiin opiskelevien motivaatiota on tutkittu Motivoimaa-hankkeessa. Sen mukaan opiskelijoiden motivaatio vaihtelee opintojen alussa ja se heikkenee osalla opiskelijoista opintojen edetessä. Motivaation heikentyessä uupumus lisääntyy ja erityisen tuen tarve lisääntyy. Huonosti motivoituneiden opiskelijoiden tunnistaminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa on tärkeää opintojen suorittamiseksi loppuun saakka. (Määttä, Kiiveri & Kairaluoma, 2014, s. 15)

Salon seudun ammattiopistossa tehdään vuosittain palautekyselyt ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijoille sekä valmistuville opiskelijoille. Vuoden 2018 keväällä ensimmäisen vuoden opiskelijoista 305 vastanneista 322 opiskelijasta ilmoitti viihtyvänsä ryhmässä ja heidän on hyvä olla omassa ryhmässä. Vastanneista opiskelijoista 17 ei koe viihtyvänsä opiskeluryhmässään (Salon seudun ammattiopisto, 2018b).

Ammatillinen koulutus on muuttunut oleellisesti syksyn 2018 aikana, opiskelijoilla on yksilölliset opintopolut ja he opiskelevat vaihtelevissa ryhmissä henkilökohtaisten opiskelusuunnitelmien mukaan. Samoissa opetustilanteissa on opiskelijoita eri vuosikursseilta sekä eri ikäisiä opiskelijoita. Ammattiala on opiskelijoille yhteinen.

Amis 2018 –tutkimuksessa kysyttiin ammattiin opiskelevien sosiaalisista suhteista. Suurin osa opiskelijoista kokee, että heillä on läheisiä, jotka välittävät heistä ja ovat kiinnostuneita heidän pärjäämisestä. 34 prosenttia kyselyyn vastanneista opiskelijoista on kokenut itsensä usein yksinäiseksi. Tarkasteltaessa kyselyiden tuloksia viimeisen kymmenen vuoden aikana, 2009 vuonna 94 prosenttia vastaajista koki, että heillä on läheisiä ystäviä, vuoden 2018 kyselyssä luku on 89 prosenttia. Opiskelijoiden yksinäisyyden kokeminen on huolestuttavaa ja erityisesti sen kasvava suunta. (Suomen Opiskelija-Allianssi OSKU ry, 2018)

4.1 Kouluterveyskysely

Kouluterveyskyselyjä tehdään joka toinen vuosi perusopetuksen 8. ja 9. luokkalaisille sekä lukion ja ammatillisen koulutuksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoille. Kyselyn tuloksista saadaan tietoja opiskelijoiden hyvinvoinnista ja elintavoista. (THL, 2017)

Vuoden 2017 kouluterveyskyselyssä oppilaitoksemme opiskelijoista 86 prosenttia pitää koulun käynnistä ja 77 prosenttia kokee pärjäävänsä elämässä. 12 prosenttia ammattiopiston opiskelijoista koki itsensä yksinäiseksi ja 7,8 prosenttia opiskelijoista ilmoitti, ettei heillä ole yhtään läheistä ystävää. 5,6 prosenttia kyselyyn vastanneista opiskelijoista oli kokenut koulukiusaamista vähintään kerran viikossa. Kouluterveyskyselyyn vastanneista opiskelijoista 31 prosenttia oli ollut huolissaan mielialastaan kulueneen 12 kuukauden aikana ja 12 prosenttia koki kohtalaista ja vaikeaa ahdistuneisuutta. (Kouluterveyskysely, 2017) Jokainen koulukiusaamistapaus heikentää opiskelijoiden hyvinvointia ja opiskelumotivaatiota. (Harjunpää, Ågren & Laiho, 2017, s. 19)

Ammatillisten oppilaitosten opiskelijat käyttävät selvästi lukion opiskelijoita enemmän alkoholia. Oppilaitoksemme opiskelijoista 36,4 prosenttia ilmoitti olevansa tosi humalassa kerran kuukaudessa, lukiolaisista noin 20 prosenttia. Vastanneista opiskelijoistamme 19,8 prosenttia on kokeillut kannabista tai marihuanaa ainakin kerran. (Kouluterveyskysely, 2017)

Oppilaitoksemme tulokset kouluterveyskyselyn opiskelijoiden osallisuuden kokemuksesta indikaattorina ”hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa” vuonna 2017 23,3 prosenttia koki, että heillä on hyvät vaikuttamisen mahdollisuudet. Viimeisessä kouluterveyskyselyssä vuonna 2019 vastaava prosenttiluku oli 36 prosenttia, pojat kokivat vaikuttamisen mahdollisuuksien olevan yli kymmenen prosenttiyksikköä paremman kuin tytöt. (THL, 2019, Kouluterveyskysely). Tutortoiminnassa aktiivisten opiskelijoiden on mahdollista päästä vaikuttamaan oppilaitoksen toimintaan ja varsinkin opiskelijoiden hyvinvointiin ja osallisuuteen liittyviin asioihin.

4.2 Ammatillisen koulutuksen läpäisyn seurannan selvitys

Opetushallitus on koonnut ammatillisen koulutuksen läpäisyn määrällisen selvityksen lukuvuodelta 2016-17. Raportissa selvitetään ammatillisen koulutuksen läpäisyä koulutusaloittain ja opiskelijoiden eroamisia 53 koulutuksen järjestäjän aineiston pohjalta. Selvityksen tarkoituksena on tuoda esille opintojen keskeyttämisten syitä ja vähentää ammatillisen koulutuksen keskeyttämistä sekä nuorten syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Toisena tavoitteena on lisätä tavoiteajassa tutkinnon suorittaneiden osuutta valmistuvista. (Pensonen & Ågren, 2018, s. 9)

Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden opintojen eroprosenttien keskiarvo oli 11.4 lukuvuonna 2016–17, joka oli kasvanut suhteessa aiempiin seurantoihin. Eri koulutusalojen välillä oli suuria eroja opintojen keskeyttämisten määrässä. Suurinta eroaminen oli tekniikan alojen koulutuksesta. Eniten ammatillisesta koulutuksesta eroavat 20–24 -vuotiaat nuoret aikuiset. Sukupuolten välillä oli selkeä ero alakohtaisesti; naiset keskeyttävät opinnot useammin miesvaltaisilla aloilla ja miehet naisvaltaisilla aloilla. (Pensonen & Ågren, 2018, s. 45). Ammatillisessa koulutuksessa opintojen keskeyttäminen on yksilön kannalta uhka syrjäytymiselle työelämästä ja keskeyttäminen vaikuttaa myös oppilaitosten talouteen, sillä rahoitus perustuu opiskelijamäärään ja opintosuorituksiin.

4.3 Yhteisöllinen amis -kysely

Salon seudun ammattiopiston HOI-hankkeessa toteutettiin syksyllä 2018 Yhteisöllinen amis –kysely opiskelijoille, jossa kartoitettiin eri alojen opiskelijoiden ajatuksia siitä, millaista yhteisöllistä toimintaa he toivoisivat omalla koulutusalueella ja koko oppilaitoksessa. Kysely toteutettiin Forms-kyselynä ja se lähetettiin opiskelijoille Wilmassa vastauslinkkinä. Kaikkiin kysymyksiin vastattiin avoimilla vastauksilla.

Vastauksia saatiin 35 opiskelijalta oppilaitoksen noin 1980 opiskelijasta. Kyselyssä myös kysyttiin, olisivatko vastaajat kiinnostuneita tutorina toimimisesta tai opiskelijakunnan toiminnasta, näihin opiskelijat vastasivat valikosta: kyllä, voisin ollakin tai en. Kaikkien vastanneiden ja nimen kertoneiden kesken arvottiin kahvilippuja.

Opiskelijoilta kysyttiin myös millaisia tilaisuuksia, tapahtumia tai juttuja toivoisit omalla ammattialalla? Sosiaali- ja terveysalan opiskelijat toivoivat muun muassa käyntiä alan messuilla, ryhmätöiden tekemistä (jotta oppii

tuntemaan toisia), alan työntekijöiden esittäytymistä ja työstä kertomista, opiskelijoiden harrastusten esittelyjä, liikuntapäiviä, tutustumiskäyntejä esimerkiksi vanhainkoteihin ja itsenäistä opiskelua kotona. Koulunkäynnin ohjauksen opiskelijat toivoivat oman alan vierailijoiden esittäytymistä ja vierailuja alan työpaikoille. Matkailualan opiskelijat toivoivat matkoja. Sähkö- ja automaatioalan opiskelijat toivoivat grilli-iltaa, kalareissua, saunailtoja, ”jotain piste juttui” ja Minekräft-laneja. Taideteollisuusalan opiskelijat ideoivat yhteishenkeä kohottavaa toimintaa, puupöydän tekemistä, retkipäiviä sekä asiakastapaamisia. Autoalalla toivottiin messukäyntejä ja urheilutapahtumia.

Koko oppilaitoksen tilaisuuksiksi tai tapahtumiksi toivottiin: bileitä, teema- viikkoja ruokailuun, teemapäiviä, jotain yhteistä kivaa liikuntaa, katukoris- turnausta, frisbeegolf-tapahtumaa, koomikon vierailua, yhteistä puuhaa, jalkapalloa kerran viikossa, maahanmuuttajat pitäisivät esitelmiä omasta kulttuuristaan, poliisi kertoisi työstään, tiukkaa opetusta, liikuntapäivää, aloille pisteitä jossa kaikki vierailisivat, esiintyjiä sekä tuote-esittelyjä.

Tutoriksi vastanneista opiskelijoista haluaisi neljä opiskelijaa ja yhdeksän voisi olla kiinnostunut tutortoiminnasta. Yksi opiskelija halusi opiskelija- kunnan toimintaan ja seitsemän kertoi saattaisi olla kiinnostunut. Opiske- lijoiden vastaukset kertoivat heidän monipuolisista ja luovista ideoista yh- teisöllisen toiminnan lisäämisestä oppilaitokseen.

5 YHTEISÖLLISYYDEN KEHITTÄMINEN OPPILAITOKSESSA

Tutkimukseni tarkoituksena on osallistaa opiskelijoita oppilaitoksen hyvin- voinnin kehittämiseen ja yhteisöllisyyden lisäämiseen. Tavoitteena on saada ideoita opiskelijoilta siihen, miten kiinnittää opiskelijat oman am- mattialan opintoihin ja kehittää ammattityöelämän muodostumista opinto- jen alusta alkaen. Tavoitteena on myös tunnistaa opiskelijoiden opiskelu- motivaation heikkeneminen ja varhaisessa vaiheessa tukea opiskelijoita muuttuvassa ammatillisessa opiskelussa.

Opiskelijoiden hyvinvointi edistää opiskeluun sitoutumista, myönteistä asennetta ja hyvien ihmissuhteiden kehittymistä. Tutkimuksissa on to- dettu, että hyvinvoivat opiskelijat pärjäävät opinnoissa ja ovat vähän

poissa opiskelusta. Innostus opiskeluun syntyy positiivisesta ilmapiiristä ja kannustavista ihmisistä oppilaitoksessa. (Leskisenoja & Sandberg, 2019, s. 18–19)

Opintoihin saatava tuki on oltava lähellä opiskelijaa. Opetus ja opiskelu-huollon henkilöstön on tärkeää tuntea opiskelijat, jotta pystytään nopeasti tunnistamaan opiskelijoiden hyvinvoinnissa tapahtuvat muutokset ja puuttumaan opiskelua haittaaviin asioihin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Opettajien jatkuva vuorovaikutus ja aito kiinnostus opiskelijoiden elämästä auttaa luottamuksellisen yhteistyön syntymisessä ja ehkäisee opintojen keskeyttämistä. (Kullberg, 2018, s. 75)

Opettajilla ja opiskeluhoollon henkilöstöllä täytyy olla aikaa kuunnella opiskelijoita ja keskustella heidän kanssaan. Opiskeluhoollon on tärkeä tutustua opiskelijoihin ja olla heidän saavutettavissaan, koska tuttuun ja turvalliseen henkilöön on helpompi olla yhteydessä, jos tarvitsee tukea opiskeluun.

Ammatillisissa opinnoissa tuetaan opiskelijan ammattilpeuden kehittymistä muun muassa tekemällä töitä asiakkaille. Asiakastöiden tekeminen on motivoivaa ja asiakastöistä kertyy referenssejä opiskelijan omaan ansioluetteloon tai blogiin. Oman työskentelyn kuvaaminen ja videointi auttavat omien ammatillisten vahvuuksien löytämistä. Julkinen oppimisen dokumentointi blogiin tai Instagramiin auttaa osaamisen jäsentämisessä ja vahvuuksien tunnistamisessa. (Konkarikoski, Rintanen & Vällkynen, 2017, s.43)

Opiskelijan vahvuuksien tunnistaminen ja näkyväksi tekeminen auttavat ammatti-identiteetin muodostumisessa. Olen teettänyt opiskelijoilla VIA-vahvuustestiä (VIA Institute on Character, 2016), joka on Pennsylvanian yliopistossa kehitetty luontevahvuuksiin perustuva testi. Olemme tehneet viidestä testin vahvimma luonteen piirteestä visuaalisen vahvuuksien käden, jotta opiskelija huomaisi paremmin omat vahvuutensa.

Oppilaitoksemme ohjaaja Jarna Rask (2017) tutki omassa yhteisöpedagogiikan opinnäytetyössään opiskelijoiden opintoihin sitouttamisen keinoja. Tutkimuksessa kehittyi alauttamisen toimintamalli oppilaitokseen, jossa painotetaan opiskelijoiden yhteisöllisyyden ja turvallisuuden tunteen muodostumista. Opintojen aloitus on erittäin tärkeä opintoihin sitouttamisessa ja hyvän hengen luomisessa. (mt., 35)

Oppilaitokseen on kehitetty neljä kertaa vuodessa toteutettavat alakohtaiset starttipäivät, joissa vastuuopettaja, ammatillinen ohjaaja ja tutoropiskelijat alauttavat ensimmäisen päivän aikana ja seuraavana päivänä opis-

keluhoito, opinto-ohjaajat ja erityisopettajat esittelevät opiskelun tuki- palveluja. Starttipäivien lisäksi opiskelijoille järjestetään yhteisöllisiä tapahtumia sekä hyvinvointiin ja liikuntaan liittyviä teemapäiviä lukuvuoden eri aikoina.

Opiskelijan ammattitaidon kehittymiseen vaikuttavat oppilaitoksessa opitut tiedot ja taidot sekä alan työpaikoilla opitut työelämätaidot. Alauttamisen toimintamallissa oppilaitos ja työpaikat tekevät tiivistä yhteistyötä opiskelijan yksilöllisen ammattitaidon kehittämisessä, opiskelija arvioi omia taitojaan ennen ja jälkeen työelämäjakson. Opettaja valmentaa opiskelijaa työelämään ja asettaa selkeät tavoitteet opiskelijan ammattitaidon kehittämiseksi. (Rask, 2017, s. 36)

Ammatillinen kehittyminen ja ammattitaito ovat ammatillisessa koulutuksessa opiskeleville tärkeitä. Työelämäjaksot ovat erittäin tärkeitä ammattitaidon kehittämisessä sekä työllistymisessä, harjoittelupaikasta tulee monille ensimmäinen työpaikka. (Heinonen, Linden & Poikonen, 2015, s. 10)

Maija Eerola (2017) on tutkinut vertaisohjausta ammatillisessa koulutuksessa järjestö- ja nuorisotyön opinnäytetyössä. Tutortoiminta on koettu erittäin tärkeäksi ammatillisen koulutuksen reformin muutoksissa. Opiskelijat tarvitsevat vertaisohjausta opintoihin motivoinnissa. Opiskelijoita pitäisi vahvemmin ohjata itse suunnittelemaan toimintatapojaan ja hakemaan uusia muotoja vertaisohjaukselle tutortoiminnassa. Oppilaitoksen ohjaushenkilöstön pitäisi rohkeasti luottaa opiskelijoiden näkemyksiin yhteisöllisestä toiminnasta. (mt., 39)

5.1 HOI-hanke

Olen mukana Salon seudun ammattiopiston hankkeessa "HOI! - Hyvinvointia, osallisuutta ja intoa ammatilliseen koulutukseen" ja kehitän oppilaitoksen tutortoimintaa vastaamaan reformin yksilöllisten opintopolkujen toteutusta. Hanke on Opetushallituksen rahoittama ja siinä on mukana toimijoita viidestä ammatillisesta oppilaitoksesta. Tavoitteena on toimintatapojen kehittäminen opiskelijoiden kanssa yhteisöllisen toimintakulttuurin ja hyvinvoinnin lisäämiseen. Tavoitteena on lisätä opiskelumotivaatiota ja vahvistaa ammattitaidon tunnetta sekä vähentää opintojen keskeyttämistä. Opintojen keskeyttäminen ammatillisissa opinnoissa on suurta opiskelun moniammatillisista tukitoimista huolimatta. (Turun kaupunki, 2017)

Salon seudun koulutuskuntayhtymän yksi strategisista tavoitteista on yhteisöllisyyden vahvistaminen, opiskelijoiden osallisuuden lisääminen ja

ammattiylpeyden kehittyminen (Salon seudun koulutuskuntayhtymä, 2018, s. 8). HOI-hankkeen tavoitteena on saada strategiset tavoitteet muuttumaan konkreettiseksi toiminnaksi oppilaitoksen arjessa.

Mukana kehittämistyössä on oppilaitoksen henkilökuntaa ja opiskelijoita, jotka osallistuvat ammattiopiston toimintakulttuurin kehittämiseen aiempaa enemmän. Tutoropiskelijoilla ja opiskelijakunnan jäsenillä on tärkeä rooli alauttamisessa ja ammattiylpeyden vahvistamisessa. Hankkeessa on tavoitteena kehittää oppilaitoksen toimintaa, jolla vahvistetaan opiskelijoiden omaan alaan kiinnittymistä ja motivaatiota opiskeluun. (Salon seudun ammattiopisto, 2019)

HOI-hankkeen toimintaa oppilaitoksessa ovat yhteisölliset toiminta- ja tapahtumapäivät esimerkiksi sähköturnaus, Ystävänpäivän tempaus ja Wiittä waille wappu -tapahtuma. Hanke tekee tiivistä yhteistyötä Liikettä amiksiin -toiminnan kanssa. Hankkeessa lisätään oppilaitoksen arjessa yhteisöllisiä osallistumismahdollisuuksia, jotta opiskelijoiden opiskelumotivaatio vahvistuisi.

Oppilaitoksessa järjestettiin syksyllä 2019 ensimmäistä kertaa alauttamispäivät eri koulutusaloilla. Koulutusalan opettajat ja opiskelijat suunnittelivat eri aloille oman näköiset alauttamispäivät. Taideteollisuusala vieraili Fiskarsin ruukkikylän käsityöläisten ja taiteilijoiden luona sekä sosiaali- ja terveysala tutustui Oodi-kirjaston toimintaan. Monet koulutusalat järjestivät retkeilyä lähiympäristöön muun muassa Teijon retkeilyalueelle, jossa oli patikoinnin lisäksi makkaran paistoa ja tutustumisleikkejä. Valmentavan koulutuksen henkilöstö kehitteli opiskelijoille ”henkilökunta mölkkypelin”, jonka avulla opiskelijat tutustuivat opettajiin ja opiskeluhuollon henkilöstöön.

5.2 Tutortoiminnan kehittäminen

Tutortoiminta on opiskelijoiden vertaistukea, jonka avulla edistetään yhteishenkeä ja hyvinvointia oppilaitoksessa. Tutortoiminta on tärkeä osa oppilaitoksen arkea, tutorit edistävät turvallisen oppimisympäristön ja opiskelijaverkoston muodostumista. (Hovi & Hakkarainen, 2015, s. 6)

Tutortoiminnan kehittämisellä pyritään tukemaan yhteisöllisyyttä ja opiskelijoiden osallisuutta oppilaitoksen arjessa. Tukitutorit auttavat opiskelijoita opintoihin kiinnittymisessä ja alauttamisessa. Tutortoiminnan opinnollistamisella opiskelijoiden opinnot etenevät ja he oppivat tärkeitä työ-

elämätaitoja tulevaisuuden työhön. (Leino, 2019) Kuvassa 2 on kuvattu Yhteisöllinen amis –toimintamalli, jota on kehitetty HOI-hankkeessa ja jonka ammattiopiston johtoryhmä on hyväksynyt.

Suomen ammattiin opiskelevien järjestön, Sakki ry:n mukaan tutortoiminnan keskeisenä tavoitteena on edistää opiskelijoiden viihtyvyyttä oppilaitoksessa, ennaltaehkäistä syrjäytymistä sekä vähentää opintojen keskeytyksiä. Tutortoiminta kannustaa opiskelijoita osallisuuteen oppilaitoksessa ja markkinoimaan ammatillista koulutusta. (Mikkola, 2019)

Kuva 2. Yhteisöllinen amis –toimintatavan kuvaus HOI-hankkeessa.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimusongelma määrittelee sen, millainen aineisto halutaan ja miten se hankitaan. Kun halutaan saada tietoa ihmisten itsensä antamista käsityksistä, on laadullisen tutkimuksen avoimet haastattelut hyvä valinta. Tutkimustavan valitsemisen jälkeen ratkaistaan aineistonkeruuseen liittyvät seikat. Millainen aineisto tarjoaa parhaita näkökulmia ja ratkaisuja suunniteltuun tutkimukseen ja määriteltyyn ongelmaan. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006)

Laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan tiettyä ilmiötä tai ymmärtämään jotain toimintaa. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää kerätä tietoa sellaisilta henkilöiltä, jotka tietävät tutkittavasta asiasta tai heillä on paljon kokemusta asiasta. Haastateltavien valinnan tulee olla harvittua ja tutkimuksen tarkoitukseen sopivaa. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 85–86)

Haastattelussa tutkija ja haastateltavat keskustelevat tutkimusaiheeseen kuuluvista asioista järjestelmällisesti. Haastattelun avulla saadaan tutkimusaineistoa, jota analysoidaan ja tulkitaan tieteellisen tutkimuksen selvittämiseksi. (Hirsjärvi & Hurme 2001, s. 34)

Ryhmähaastattelussa ollaan kiinnostuneita yksittäisten haastateltavien vastauksista tai kollektiivisesta merkityksestä. Ryhmähaastattelun avulla voi tutkia, miten ryhmän henkilöt muodostavat yhteisen näkemyksen keskusteltavasta asiasta. Ryhmässä keskustelun puheenvuoroista ja perusteluista selviää, millaiset normit ja arvot ryhmässä on tai millaista ryhmän jäsenten keskinäinen vuorovaikutus on. Ryhmähaastattelussa vuorovaikutus, eleet ja ilmeet korostuvat, joten teeman lisäksi voi analysoida myös nonverbaalista viestintää. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006)

Tutkimuksessa olen kiinnostunut opiskelijoiden näkemyksistä tutortoiminnan kehittämiseen, miten kokeneet tutorit haluaisivat osallistua ja kehittää oppilaitoksen yhteisöllisyyttä? Olisiko vertaisohjauksella mahdollista tukea keskeyttämistä mieltävää opiskelijaa?

6.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimusmenetelmien valinta

Tutkimuksen tavoitteena on saada tutoropiskelijoiden haastatteluilla opiskelijoiden ajatuksia ja ideoita yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisäämiseen oppilaitoksen yhteisölliseen toimintaan. Kuvassa 3 on havainnollistettu tutkimuksen tavoite oppilaitoksen strategiasta yhteisöllisen toiminnan kehittämiseen. Tutoropiskelijoiden haastatteluissa kerätään opiskelijoiden näkemyksiä hyvinvoinnista ja ideoita yhteisöllisyyden kehittämiseen.

Kuva 3. Tutkimuksen tavoite - strategiasta yhteisöllisen toiminnan kehittämiseen.

Opetushallituksen raportissa ”Siirtymien vaikutus koulutuspolun yhteyteen” (Vehviläinen, 2019, s. 20) ollaan huolissaan perinteisten opiskelijaryhmien katoamisesta ammatillisessa koulutuksessa. Yksilöllisten opintopolkujen koettiin uhkaavan opiskelijoiden omaan opiskelijaryhmään kiinnittymistä. Yhteisöllisyyden vahvistaminen koettiin erittäin tärkeäksi, oppilaitoksissa toivottiin yhteishenkeä vahvistavia tapahtumia, jotta voitaisiin vahvistaa yhteisessä veneessä olemisen kokemusta.

Valitsin tutkimuksen aineiston keräämiseen ryhmähaastattelut tutoreiden toiminnan yhteisöllisyyden vuoksi. He toimivat yhdessä omalla ammat-

tialalla muiden tutoreiden kanssa. Ajatuksenani oli luoda vuorovaikutuksellinen keskustelu tutoreiden kesken haastattelutilanteessa, jossa he yhdessä voivat ideoida tutortoiminnan kehittämismahdollisuuksia. Tutoreiden tehtävä oppilaitoksessa on lisätä yhteisöllisyyttä opiskelijoiden keskuudessa, opiskelijatutoreiden näkemykset ovat keskeisiä tutortoiminnan kehittämisessä ja opiskelijoiden alauttamisessa.

Ryhmähaastattelu voidaan järjestää teemahaastattelurungon pohjalta, jolloin haastattelija huolehtii suunniteltujen teemojen läpikäynnistä. Haastattelija innostaa kaikkia ryhmän jäseniä osallistumaan monipuolisesti keskusteluun. Keskustelun on tarkoitus olla vapaamuotoista, joten tarkka kysymyslomake ei sovellu ryhmähaastatteluun. Haastateltavien ryhmän ei kannata olla kovin suuri, koska keskustelun selkeä tallentaminen on vaikeaa ja suuressa ryhmässä kaikki haastateltavat eivät kerro ajatuksiaan. (Eskola & Suoranta, 2000, s. 96–97)

Kirjoitin teemahaastattelun rungon ennen ensimmäistä ryhmähaastattelua. Valitsin siihen tutortoiminnan kehittämiseen ja yhteisöllisyyteen liittyviä asioita. Ammatillisen koulutuksen muutoksien takia tutortoimintaa täytyy kehittää ja hakea uusia tapoja alauttaa opiskelijoita ja vahvistaa yhteisöllisyyttä oppilaitoksessa. Muita keskusteltavia teemoja ryhmähaastattelussa olivat opiskelijoiden ammattiylpeyden kehittyminen, vertaisohjauksen mahdollisuudet ja opintojen keskeyttämisten ehkäiseminen.

Ryhmähaastattelussa saadaan nopeasti tietoa useilta henkilöiltä samanaikaisesti. Ryhmän jäsenet voivat keskustellessa muistuttaa sellaisista asioista, mitä yksin haastateltaessa ei tulisi mieleen. Jos ryhmän ilmapiiri on hyvä, ryhmässä puhuminen voi olla rennompaa kuin yksilöhaastattelussa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006)

Ryhmähaastattelun haasteena voi olla useiden ihmisten aikataulujen yhteensovittaminen. Ryhmän jäsenten keskinäinen kemia vaikuttaa siihen, ketkä osallistuvat puhumiseen ja millaisia puheenvuoroja otetaan. Ryhmässä ei uskalleta kertoa kaikkea samalla lailla kuin kahdenkeskisessä haastattelussa. Haastattelijan täytyy olla vahvasti läsnä tilanteessa ja rohkaista jokaista puhumaan ryhmässä. Ryhmähaastattelun nauhoittamisessa voi tulla ongelmia, koska ihmiset puhuvat usein yhtä aikaa. Haastatteluiden litteroiminen kannattaa tehdä mahdollisimman nopeasti keskustelutilanteen jälkeen, jotta epäselvissä kohdissa muistaa haastattelun tilanteita. (Eskola & Suoranta, 2000, 97–98; Hirsjärvi & Hurme, 2001, 61–63)

Järjestin kolme erillistä haastattelutilannetta. Opiskelijoiden työelämäjaksojen aikataulut vaikuttivat haastatteluryhmien muodostumiseen. Haastatteluihin osallistuneet tutoropiskelijat ovat sosiaali- ja terveysalan sekä liiketalouden ja kone- ja tuotantotekniikan opiskelijoita. Näiden alojen

opiskelijat valikoituivat, koska he opiskelevat samalla kampuksella ja he ovat toimineet yhdessä tutoreina erilaisissa tapahtumissa.

Ryhmähaastatteluissa oli 3–5 opiskelijaa samanaikaisesti ja yhteensä 12 tutoropiskelijaa osallistui haastatteluihin. Opiskelijat olivat toisen vuoden ja osa opintojen loppuvaiheessa olevia opiskelijoita. Toisilla on noin vuosi kokemusta tutorina toimisesta ja toisilla kaksi vuotta.

Ryhmäkeskustelussa toisilleen tutut haastateltavat muodostavat luonnollisen vuorovaikutustilanteen. Keskustelussa tulevat esille ryhmän jäsenille yhteiset kokemukset. Keskustelussa haastattelija jää välillä kysymyksineen sivuun ja ryhmän jäsenet alkavat kysellä toisiltaan. Haastattelijalla on mahdollisuus havainnoida, miten ryhmä toimii ja ajattelee kulttuurisena ryhmänä. Haastattelija ei aina ymmärrä, mistä toiselle esitetyssä huomautuksessa tai kiistelyssä on kysymys, tällaiset tilanteet ovat erittäin arvokkaita ryhmän keskinäisestä vuorovaikutuksesta ja ajatuksista. (Alasuutari, 2011, s. 152)

Tutoropiskelijat tulivat mielellään mukaan haastatteluihin kehittämään turtotoimintaa, kutsutuista yhdelle opiskelijalle tuli töitä haastattelujen aikana ja yksi kutsutuista sairastui. Haastattelut toteutettiin työhuoneessani pyöreän neuvottelupöydän ympärillä, keskustelun lomassa naposteltiin hedelmiä ja pähkinöitä. Haastatteluissa oli rento ja iloinen tunnelma, koska kaikki haastateltavat tunsivat hyvin toisensa ja olen tehnyt paljon yhteistyötä kaikkien tutoreiden kanssa. Opiskelijat keskustelivat haastattelun teemoista avoimesti ja rennosti, välillä ”läppä lensi” kaverille ja minun piti tarkentaa asioita kysymyksillä, jotta pääsin selville, mistä oli kyse.

Nauhoitin kaikki kolme ryhmähaastattelua tutoropiskelijoiden luvalla. He suhtautuivat nauhoitukseen hyvin luontevasti. Jokainen ryhmähaastattelu kesti noin tunnin ajan. Litteroin tarkasti kaikkien haastattelujen keskustelut. Yritin huomioida nauhoituksista myös naurahdukset ja huumorilla sävytetyt kommentit litterointiin. Haastattelujen rennon ja vapautuneen tunnelman tunnistan hyvin litteroidusta tekstistä. Haastattelutilanteista kertyi 42 sivua kirjoitettua aineistoa.

6.2 Haastatteluaineiston analysointi

Laadullisen aineiston perusanalyysimenetelmänä voidaan käyttää sisällönanalyysiä, sillä useimmat laadullisen tutkimuksen menetelmät perustuvat sisällönanalyysiin. Laadullisen tutkimuksen aineistosta löytyy useita kiinnostavia, mutta myös ennalta arvaamattomia sisältöjä. Analyysissä on tärkeää rajata tutkittava aihe tarkkaan ja keskityttävä oleelliseen aineistoon perusteellisesti. (Tuomi & Sarajarvi, 2009, s. 91–92)

Sisällönanalyysin teemoittelulla laadullinen aineisto pilkotaan ja ryhmitellään erilaisten aihepiirien mukaan. Teemoittelussa on tarkoituksena etsiä aineistosta eri teemoja kuvaavia näkemyksiä. Teemahaastattelulla kerätyistä aineistosta erilaiset teemat muodostuvat haastattelujen rungosta. (Tuomi & Sarajarvi, 2009, s. 93)

Aloitin litteroidun haastattelujen aineiston analyysin teemoittelemalla aiheita värikoodien avulla (taulukko 1), jotta hahmottaisin eri teemat aineistosta. Hain aineistosta tutorina toimimiseen ja sen kehittämiseen liittyviä asioita sekä opiskelijoiden ryhmäyttämiseen ja alauttamiseen liittyviä kommentteja. Kolme lisäksi valittua teemaa olivat ammattiympäristön kehittyminen, yhteisöllisyys oppilaitoksessa ja keskeyttämisten ehkäiseminen.

Taulukko 1. Haastatteluaineistojen teemoittelu värien avulla

<p>● Tutorina toimiminen ja sen kehittäminen</p> <p>”Kun on <u>noit</u> <u>ilmoitustaului</u> joka puolella ympäri <u>kouluu</u>, jos niihin <u>laittais</u> <u>siit</u> tutorhupparista kuvan, <u>niinku</u> selästä, et tästä tunnista tutorin ja voit pyytää apua <u>niinku</u> kaikkeen, <u>periaattees</u> ihan mihin vaan” ”Tutorkokous <u>vaik</u> kerran kuussa, <u>mun</u> mielestä se on hyvä idea”</p>
<p>● Ryhmäyttämisen/ alauttamisen</p> <p>”Jos jotkut turnaukset ja pingisturnaukset ja <u>semmoset</u>, enkä helpompi tutustua ketkä tulee uusina kouluun, en tiedä” ”Niin, <u>meil</u> oli <u>ollu</u>, et istu vaan pulpetille ja teoriaa <u>dididi</u>.. Vähän <u>käytäntöö</u> ja <u>sit</u> yleensä <u>käytännötkii</u> jaettiin <u>sillee</u> et nuoret keskenään ja <u>aikuset</u> keskenään, ottakaapa pari siitä ja tehkää.”</p>
<p>● Ammattiympäristön kehittyminen</p> <p>”Ja sitten kun töitä <u>tulis</u> ovista ja ikkunoista, jos vaan <u>ehtis</u> tekee ja kun kysellään et <u>tuunko</u> töihin vai kyllähän se nyt varmaan niin” ”Joo ja <u>sit</u> asiakkailta, varsinkin kun niiltä potilailta saa suoraan sen palautteen, niin kyllähän se <u>niinku</u> kasvattaa motivaatiota” ”<u>Kyl</u> sen on <u>huomannu</u> kun saa <u>hyvii</u> <u>arvostelui</u> <u>työssäoppimisist</u> ja töitä tarjotaan yleensä jokaisen jakson jälkeen”</p>
<p>● Yhteisöllisyys oppilaitoksessa</p> <p>”Teematapahtumat, kyllähän ne <u>niinku</u> jollain tavalla tuo. <u>Sit</u> <u>mä</u> en <u>tiijä</u> <u>onks</u> se <u>sellasta</u> et siellä on aina ne samat tietyt ihmiset osallistumassa, ei sinne <u>sillee</u> <u>mee</u> ketkään uudet” ”Kyllähän ne piristäs sitä koulun <u>ärkee</u>, kun <u>välil</u> tapahtuukin <u>jottain</u>” ”Just kyllä aika moni mitä <u>mä</u> nyt kuulin <u>tos</u> Ystävänpäivänä, sydänjahti vai mikä <u>halisydänjahti</u> se onkaan. Monet jo sano, ettei <u>täs</u> <u>oo</u> mitään <u>järkee</u>, <u>mut</u> <u>sit</u> kun ne sai ne sydämet niin kyllä aika moni oli <u>messis</u> silti”</p>
<p>● Keskeyttämisten ehkäiseminen</p> <p>”<u>Ohan</u> se <u>niinku</u>, jos miettii et <u>onks</u> oma juttu vai niin <u>siin</u> <u>olis</u> kiva olla joku vertaistukena joku oman ikäinen, niin et vois.. sitten kun <u>aikuisilt</u> kysyy, niin tee <u>niinkun</u> <u>parhaaks</u> <u>näät</u>, se ei <u>kauheesti</u> auta” ”<u>Kyl</u> varmaan <u>auttais</u> ja se et <u>koulus</u> viihtyy, se auttaa <u>niinku</u> ettei se ihan <u>helpost</u> sitä lopeta”</p>

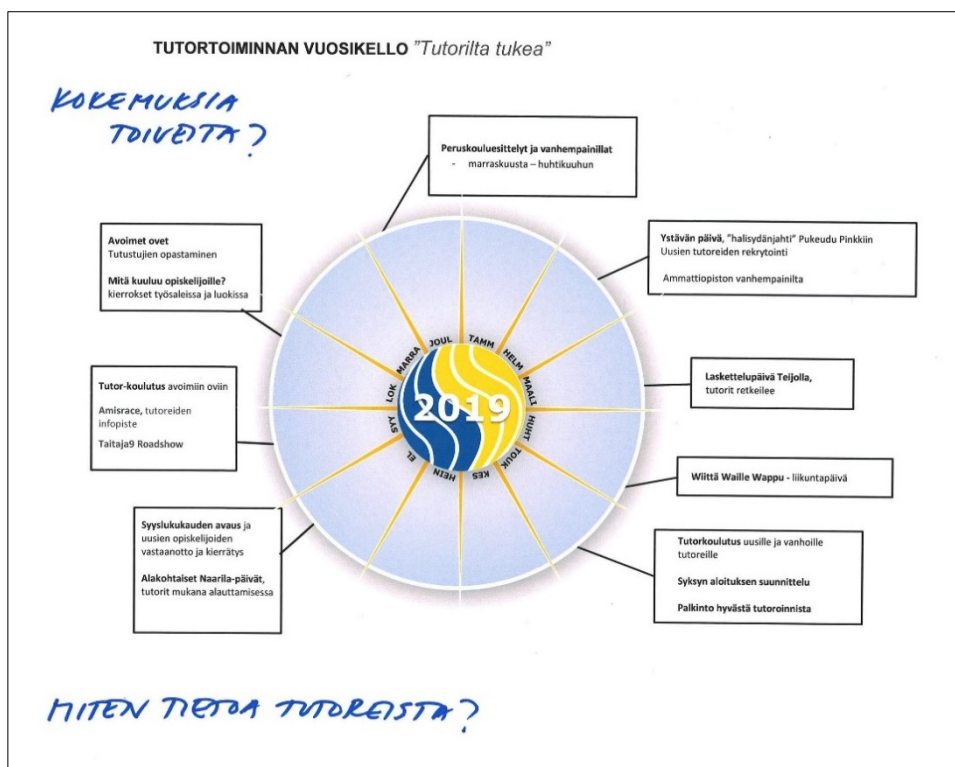
Tutoropiskelijoiden haastattelujen tarkoituksena oli saada opiskelijoilta ideoita yhteisöllisyyden lisäämiseen oppilaitoksessa sekä opiskelijoiden osallisuuden kehittämiseen ja ammattiylpeyden lisäämiseen. Aineiston analyysimenetelmän valintaan vaikuttaa miten aineistosta saadaan vastaukset tutkimuskysymyksiin (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006).

6.3 Luotain opiskelijoille tutortoiminnasta

Luotain menetelmällä haetaan asiakkaiden kokemuksia palveluista, luotaimet ovat käyttäjäkeskeisen suunnittelun työvälineitä. Palveluiden käyttäjät osallistuvat itsedokumentoimalla aktiivisesti palvelun suunnitteluun ja kehittämiseen. Luotain on kokoelma erilaisia tehtäviä, joiden avulla käyttäjät dokumentoivat kokemuksiaan ja esittävät ideoitaan. Luotaimen avulla tarkastellaan palvelun käyttäjän henkilökohtaisia näkemyksiä, jotta asiakkaan näkökulma kehiteltävästä asiasta hahmottuisi paremmin. (Mattemäki, 2006, s. 45–46)

Luotaimet ovat kokeilevia, ne tunnustelevat mahdollisuuksia uusiin ratkaisuihin. Luotaimen tarkoitus on tukea käyttäjien tulkintoja ja luovuutta, käyttäjiä rohkaistaan ilmaisemaan ja selittämään ajatuksiaan kehiteltävästä asiasta. Avoimilla luotaintehtävillä etsitään uusia näkökulmia. (Mattemäki, 2006, s. 46)

Tutoreiden asiakkaita ovat kaikki oppilaitoksen opiskelijat, varsinkin opintojen alkuvaiheessa. Halusin tavallisten opiskelijoiden näkemyksiä oppilaitoksen tutortoiminnasta. Suunnittelin luotaimen tutortoiminnan vuosikellosta sosiaali- ja terveysalan sekä taideteollisuusalan opiskelijoille. Halusin tietää, miten opiskelijat kokevat tutoreiden toiminnan ja näkyvätkö tutorit koulun arjessa ja tapahtumissa. Tein luotaimen tutortoiminnan vuosikellosta (kuva 4), johon opiskelijat kommentoivat hymiöillä, piirroksilla ja teksteillä mielipiteitään tutortoiminnasta. Vuosikellon ympärillä oli myös tilaa kirjoittaa omia kommentteja ja toiveita.

Kuva 4. Tutoritoiminnan vuosikello luotaimena

Luotainpakettia käytetään itsedokumentointiin perustuvassa tutkimuksessa, siinä käyttäjille annetaan erilaisia esineitä tai tehtäviä signaalien keräämiseen. Luotainpaketit voivat olla esimerkiksi kirjekuria tai pusseja, jotka sisältävät aiheeseen suunniteltuja luotainesineitä tai vaikka tarroja. Luotaimissa käytetään myös valokuvaamista, kirjoittamista tai kuvakollaasien tekemistä. (Mattelmäki, 2006, s. 47–48)

Luotaimen tarkoituksena oli saada opiskelijoilta vinkkejä, miten tutorit voisivat auttaa opintoihin orientoimisessa, ryhmäytymisessä tai aluuttamisessa. Tutorit ovat suunnittelemassa ja järjestämässä oppilaitoksen yhteisöllisiä tapahtumia. Halusin luotaimella palautetta, miten opiskelijat kokevat yhteiset tapahtumat koulun arjessa. Luotaimeen pystyi myös kirjoittamaan kehitysideoita ja toiveita tutoritoiminnan kehittämiseen. Erilaisten tapahtumien tiedottaminen on ollut haasteellista, luotaimessa kysyttiin opiskelijoiden toiveista tiedotuskanavista sosiaalisen median kanavien lojien muodossa.

Käytin luotaimen pohjana oppilaitoksemme tutortoiminnan vuosikelloa, jonka tulostin A3-paperille. Tutortoiminnan vuosikellossa on laitettu lukuvuoden yhteisölliset tapahtumat visuaaliseen kalenteriin, kuten ne on suunniteltu toteutettavan lukuvuoden aikana. Suurin osa uusista opiskelijoista aloittaa opiskelun elokuussa, jolloin keskitytään orientaatioon ja aluuttamiseen. Lokakuussa oppilaitoksen markkinoinnin lisäksi on Mitä kuuluu opiskelijoille? –kierrokset koulutusaloilla. Helmikuussa on Ystävän-päivän-tempaus, maalikuussa lasketteluretki ja huhtikuussa Wiittä waille wappu –liikuntapäivä.

Luotainpakettiin kuului vuosikellon lisäksi väritusseja, tulostettuja hymiöitä ja logoja, post-it lappuja, liimaa, sakset ja kuvat tutoreista hupparit päällä. Valitsin hymiöt ja kuvat palautteen antoon, jotta kynnyks aloittaa luotaimen käyttö olisi opiskelijoille mahdollisimman matala.

Ohjeistin kaikkia henkilökohtaisesti luotaimen käyttöön sekä rohkaisin myös piirtämään ja kirjoittamaan. Opiskelijat olivat Viestinnän pajassa, jossa he tekevät äidinkielen ja vieraiden kielten tehtäviä sähköisessä oppimisympäristössä Digicampuksessa. Osallistuminen luotaimen tekemiseen oli vapaaehtoista. Se toi hyvää vastapainoa pajan tietokoneella tehtäviin harjoituksiin. Osallistujat olivat sosiaali- ja terveysalan sekä taideteollisuusalan opiskelijoita satunnaisesti, mukana oli myös maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita. Opiskelijat työskentelivät joko yksin tai pareittain. Kirjoitin vuosikello paperiin käsin kysymyksiä, jotta opiskelijat rohkenisivat myös kirjoittaa omista kokemuksista ja ideoista.

Opiskelijat innostuivat helposti tunnilla tehtävästä ”välitehtävästä”. Monet keskittyivät huolella tekemiseen, mutta omien mielipiteiden kirjoittaminen oli osalle vaikeaa. Opiskelijat täyttivät luotaimet hymiöiden ja värikynien avulla (kuva 5). Ryhmässä oli sekä nuoria että aikuisia. Poikia aihe ja luotaimen täyttäminen innosti vähemmän. Luotaimia palautui minulle kymmenen kappaletta, joista osa oli parityöskentelyn tuloksia.

Kuva 5. Luotaimen käyttö hymiöiden ja tekstien avulla.

Luotaimella sain hyvin opiskelijoilta palautetta tutortoiminnan erilaisista muodoista sekä ideoita toiminnan ja palveluiden kehittämiseen. Hymiöt erilaisten tapahtumien kommentoinnissa toimivat hyvin, koska palautteen antaminen oli helppoa. Kommentteja ja kehitysideoita myös monet kirjoittivat luotaimeen.

7 TULOKSET JA KEHITTÄMISKOHTEET

Laajan haastatteluaineiston teemoittelun jälkeen lähdin tarkemmin perehtymään yksittäisen teeman aineistoihin. Huomasin teemojen välillä yhteyksiä, jotka muodostavat laajempia asiakokonaisuuksia. Aineiston jäsentämiseen aihekokonaisuuksiksi tein useita väreillä teemoiteltuja taulukoita.

Tutoropiskelijoiden haastatteluissa erottui kaksi laajempaa teemaa. Ryhmäyttäminen ja alauttaminen opintojen alussa korostuivat opiskelijoiden

keskusteluissa sekä ammattiin kasvaminen opintojen aikana. Toisena teemana oli oppilaitoksen yhteisöllinen toiminta ja tutortoiminnan kehittäminen. Haastatteluissa tuli monia hyviä ja konkreettisia ideoita oppilaitoksen opiskelijatoiminnan kehittämiseen.

Valitsin aineistolähtöisen sisällönanalyysin ja grounded theory lähestymistavan, jolla pyritään selvittämään tarkasteltavan ilmiön perustaa ja muodostamaan uutta näkemystä tutkittavasta aiheesta. Tutkimuksen tekijän aiempi kokemus ja teoreettinen tieto vaikuttavat jonkun verran analyysiin. Grounded theory lähestymisessä puhutaan induktiivisen ja deduktiivisen päättelyn välimuodosta, jossa tutkimuksen pääpaino on aineistossa, analyysiyksiköitä ei ole ennalta määrätty ja tuotos rakennetaan aineiston perusteella. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006)

7.1 Alauttaminen ja ammattiylpeys

Ryhmähaastatteluiden aineiston teemoiksi nousivat alauttamiseen ja ammattiylpeyden kehittymiseen liittyvät kehitysideat. Oppilaitoksen yhteisöllisen toiminnan lisäämiseen haastatteluissa tuli konkreettisia toimenpiteitä tutoropiskelijoilta ja jonkun verran kommentteja opintojen keskeyttämisen ehkäisyyn. Tutortoiminnan vahvistamiseen ja käytännön toimien kehittämiseen kokeneilla tutoreilla oli monia ideoita.

Kokosin haastatteluista alauttamiseen, ammattiylpeyden kehittymiseen ja opintojen keskeyttämisen ehkäisemiseen liittyviä kommentteja yhteen taulukkoon. Näiden yhteiseksi käsitteeksi muodostui alauttamiseen ja ammattiylpeyteen liittyvät asiat (taulukko 2).

Taulukko 2. Alauttaminen ja ammattiylpeys

<p>Ryhmäyttäminen/ alauttaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alauttamispäivät syksyllä, tutorit mukana suunnittelemassa • osaamisaloille siirtyminen, uusi alauttaminen • yksilöllisissä opintopoluissa on haasteena, ettei tutustu muihin, ei ole ryhmän tukea - > riski opintojen keskeytymiselle • ammattiin tutustuminen alan työpaikoilla 	<p>Alaan sitoutuminen ja ammattiin kasvaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • opintojen aloitus: oppilaitoksessa alauttaminen • alan työpaikkoihin tutustuminen • työssä onnistuminen, positiivinen palaute 	<p>Alauttaminen ja ammattiylpeys</p> <ul style="list-style-type: none"> • ammattialaan motivoituminen • ammattiopinnoissa viihtyminen, ammattiylpeyden kasvaminen • työelämässä onnistuminen • onnistumisissa tukeminen
<p>Ammattiylpeyden vahvistuminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • työasut ja alan työkalut • työelämässä onnistuminen, työpaikkaohjaajan palaute, oman alan työt • itsetunnon kehittyminen • itsenäinen tekeminen 		
<p>Keskeyttämisten ehkäiseminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • tutorit vertaistukena, jos opiskelumotivaatio on heikko • opiskelussa viihtyminen ehkäisee opintojen keskeyttämistä • opiskelijoihin ja opettajiin tutustuminen tärkeää 	<p>Varhainen puuttuminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • opinnoissa tukeminen • motivaation lisääminen 	

Haastatteluissa tärkeäksi toimintatavaksi nousi opiskelijoiden ryhmäyttäminen opintojen alussa. Tutorit olivat itse kokeneet sen tärkeäksi, kun olivat aloittaneet opiskelun. Ammatillisen koulutuksen muutos on tapahtunut haastateltujen opiskelijoiden opiskeluaikana. Yksilölliset opintopolut ovat muuttaneet opiskelua, ryhmäyttämisen sijaan opiskelijoita alautetaan koulutuslalle. Haastatellut tutorit pitivät alakohtaisia alauttamispäiviä tärkeinä ja he haluavat olla mukana suunnittelemassa päivien ohjelmaa yhdessä opettajien ja opiskeluhuollon kanssa.

Osa haastatelluista tutoreista nosti ryhmäkeskustelussa esiin myös uuden alauttamisen, kun opiskelijat siirtyvät osaamisalan opintoihin. Sosiaali- ja terveystieteiden opinnoissa opiskelijat suorittavat tutkinnon pakolliset tutkinnon osat ja sen jälkeen siirtyvät osaamisaloille esimerkiksi mielenterveys ja päihdetyöhön tai sairaanhoitoon ja huolenpitoon. Tutoreiden mielestä

silloin pitäisi järjestää osaamisalaan alauttaminen, koska tulee uusia opiskelukavereita ja opinnot suuntaavat osaamisalan työtehtäviin.

Haastatteluissa opiskelijat kertoivat yksilöllisten opintopolkujen haasteesta. Opiskelijat eivät tutustu muihin opiskelijoihin, koska eri oppitunneilla osallistujat vaihtuvat. Heidän mielestään opiskeluryhmän puuttuva tuki on riski opintojen keskeytymiselle.

Kun enemmän tutustuu, niin enemmän viihtyy, että jos ei ole tutustumisen ohjelmassa jää yksin eikä tunne toisia, on vaikea silloin viihtyä koulussa.

Alauttamiseen ja ammattiylpeyden kehittymiseen haastatellut opiskelijat pitivät tärkeänä ammattiin tutustumisen alan työpaikoilla heti opintojen alusta alkaen. Esimerkiksi opintoretket messuille ja tutustuminen alan työhön sekä myöhemmin työpaikalla tapahtuva oppiminen vahvistavat ammattiylpeyttä opintojen aikana.

Ammattiylpeyden vahvistumisessa tutoropiskelijat pitivät tärkeinä kunkin ammattialan työasuja ja ammattiin kuuluvia työkaluja. Haastatellut pitivät tärkeänä työelämän kokemusten kertomista nuoremmille opiskelijoille, sillä vertaistuki ammattiin kasvamisessa on opettavaista. Haastatteluissa korostuivat työelämässä onnistumisten kokemukset opiskelijalle, työpaikkaohjaajan ja asiakkaiden palaute ovat erittäin tärkeitä ammattiylpeyden kehittämisessä.

Tutoropiskelijat pitivät tärkeänä ammattiin kasvamisessa asiakastöiden tekemistä ja itsenäistä työn tekemistä esimerkiksi yrittäjänä toimimista opintojen aikana. Vastuun ottaminen ja asiakastöissä onnistuminen kasvattavat ammattiylpeyttä. Opiskelijoille oman alan työt, esimerkiksi sijaisuuksien tekeminen työssäoppimispaikassa, ovat olleet ammatillisen itsetunnon kehittymiseen tärkeitä. Yksi haastatelluista tutoropiskelijoista kiteytti asian näin:

Kyllä sen huomaa siit palautteest mitä saa ja sitten kun töitä tulis ovista ja ikkunoista, jos vaan ehtis tekee ja kun kysellään et tuunko töihin vai kyllähän se nyt varmaan niin, mut kyllä paljon opittavaa on kuitenkin vielä.

Haastatteluissa kysyin tutoropiskelijoilta, miten he voisivat auttaa opintojen keskeyttämisten ehkäisemisessä. Tutorit haluaisivat toimia samaikäisille vertaistukena, jos opiskelukaverin opiskelumotivaatio on heikko. Heidän mielestään toinen opiskelija voi motivoida paremmin opintojen jatkamiseen kuin aikuinen opettaja tai opiskeluhuollon edustaja.

Keskusteluissa tutoreiden kanssa, mitkä asiat vaikuttaisivat opintojen keskeyttämisten ehkäisyyn, tutorit kertoivat opiskelussa viihtymisen olevan oleellinen asia. Muihin opiskelijoihin ja opettajiin tutustuminen on tärkeä viihtymiseen vaikuttava asia, turvallisessa ympäristössä kokee helpommin onnistumisia. Pienetkin onnistumiset työn tekemisessä ovat tärkeitä.

Ohan se niinku, jos miettii et onks oma juttu vai niin siin olis kiva olla joku vertaistukena joku oman ikäinen, niin et vois.. sitten kun aikuisilt kysyy, niin tee niinkun parhaaks näät, se ei kauheesti auta.

Opiskeluhyvinvointi on oleellinen asia keskeyttämisten ehkäisyssä. Opiskeluhyvinvointiin vaikuttavat oppilaitoksen ilmapiiri, opiskelijan opintojen eteneminen, opiskelijan kokema osallisuuden tunne ja sopivasti haasteelliset koulupäivät. Opiskelijan hyvä kiinnittyminen opintoihin ehkäisee opintojen keskeyttämistä. (Vehviläinen, 2019, s. 45)

7.2 Yhteisöllisyys ja tutortoiminnan kehittäminen

Haastattelujen teemoista oppilaitoksen yhteisöllisyys ja tutortoiminnan kehittäminen kokosin taulukon. Näiden teemojen yhteiseksi asiaksi muodostuivat tutoropiskelijoiden yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemukset. Haastatteluissa keskusteltiin paljon yhteisöön kuulumisen tärkeydestä ja opiskelijatoiminnassa vaikuttamisesta (taulukko 3).

Taulukko 3. Yhteisöllisyys oppilaitoksessa ja tutortoiminnan kehittäminen

<p>Yhteisöllisyys oppilaitoksessa</p> <ul style="list-style-type: none"> • yhteisöllisyys: teemapäivät tärkeitä • enemmän omaan ammattialaan painottuvia teemapäiviä • yhteistä tekemistä opetusmenetelmiin ja osaamisen osoittamiseen, työelämän taitoja • opiskelijakunnalle ja tutoreille yhteinen tila, aistihuone? biljardipöytä • kerhotoiminta oppituntien jälkeen 	<p>Yhteisöllisyyden vahvistuminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • oppilaitoksessa yhteiset kokemukset • pedagogisissa ratkaisuisissa tiimityötä • tutorit ja opiskelijakunta luovat yhteisöllisyyttä 	<p>Yhteisöllisyys ja osallisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> • tunne yhteisöön kuulumisesta ja vaikuttamisesta • yhteisen tekemisen lisääminen ammattiin opiskelussa, taitoja työelämään • opiskelijatoimintaan vaikuttaminen ja osallistuminen, tutorit ja opiskelijakunta
<p>Tutortoiminnan kehittäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • tutoreiden oma tila, opiskelijoiden kahvila Hyvon • ilmoitustauluille tai ständi kuvat ja tiedot tutoreista, tutoreiden parempi näkyvyys • tutorkokous kerran kuussa säännöllisesti • sosiaalinen media, Instagram • tutoreiden toiminnan opinnollistaminen, motivoi tutorina toimimisessa • kiusaamistilanteiden ehkäiseminen, ”kaverivittuilu” • tutoreiden työnjako vastuopettajittain -> tutortunnit/vastuopettajan tunnit -> tutoreiden säännölliset vierailut -> ajat tutoreiden lukkareihin • hupparin lisäksi T-paita 	<p>Aktiiviset tutorit oppilaitoksessa</p> <ul style="list-style-type: none"> • päivittäinen näkyminen arjessa: vastuopettajien tunneilla, kahvilassa, ilmoitustaululla ja somessa • tutortoiminnan opinnollistaminen • kiusaamisen ehkäisy ja puuttuminen 	

Haastatellut tutoropiskelijat pitivät yhteisöllisiä teemapäiviä tärkeinä koko oppilaitoksen yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistamisessa. Muutamat opiskelijat toivoivat enemmän omaan ammattialaan painottuvia teemapäiviä, esimerkiksi alan ammattilaisten luentoja tai työpajoja.

Sellaset tapahtumat, tempaukset ja pingisturnaukset ja semmoset, enkä helpompi tutustua ketkä tulee uusina kouluun.

Haastatteluissa opiskelijat toivoivat opetuksen pedagogisiin ratkaisuihin lisää yhteistä tekemistä, muun muassa ryhmätöitä ja tiimioppimista opetusmenetelmien valinnassa. Opiskelijat ideoivat lisää tiimityöskentelyä myös osaamisen osoittamiseen näytöissä, työelämässäkin monet tehtävät vaativat tiimityötaitoja.

Oppilaitoksen yhteisöllisyyden kehittämiseksi tutoropiskelijat toivoivat yhteistä tilaa tutoreille ja opiskelijakunnalle, jossa opiskelijat voisivat tavata ja kohdata toisiaan. Ideoita tuli aistihuoneen käyttämisestä yhteisölliseen toimintaan tai sellaista tilaa, johon voisi hankkia opiskelijoiden käyttöön biljardipöydän. Tutorit kehittivät myös kerhotoimintaa opiskelijoille opituntien jälkeen, jolloin tutustuisi muihin opiskelijoihin mukavan yhteisen tekemisen kautta esimerkiksi kokki- tai liikuntakerhoissa.

Tutoreiden toiminnan kehittämiseen haastatteluissa tuli konkreettisia ideoita. Tutoreiden kohtaamispaikaksi ehdotettiin liiketoiminnan opiskelijoiden kahvilaa, jossa tutorit tapaavat toisiaan ja muut opiskelijat voivat kohdata tutoreita taukojen aikana. Tämä idea toimii yhdellä kampuksella, mutta oppilaitoksella on muitakin toimipisteitä, joissa pitäisi olla vastaava mahdollisuus.

Kun on noit ilmoitustaului jokapuolella ympäri kouluu, jos niihin laittais siit tutorhupparista kuvan, niinku selästä, et tästä tunnistat tutorin ja voit pyytää apua niinku kaikkeen, periaattees ihan mihin vaan. Tai semmosii, et sillo osais niinku yhdistää et toi on tutor, mä voisin siltä kysästä niinku ku kävelee siitä ohi tai jotain tai laittaa jonkun kuvan et meidän koulun tutorit ja sit siinä ois pärstät.

Tutoreiden toiminnan näkyvyyteen oppilaitoksessa ja tapahtumista tiedottamiseen haastatteluissa tuli hyviä ideoita. Opiskelijat ideoivat oppilaitoksen aulujen ilmoitustauluille tai erilliselle ständille kuvat ja tiedot eri koulutusalojen tutoreista, jolloin muiden opiskelijoiden olisi helpompi tunnistaa tutoropiskelijat ja tutortoiminta näkyisi paremmin oppilaitoksen arjessa. Tutorit toivoivat säännöllisesti kerran kuussa tutorkokouksia, silloin myös eri alojen tutorit tutustuisivat paremmin toisiinsa ja yhteistyön tekeminen olisi helpompaa.

Yhteisöllisistä tapahtumista haastatellut tutorit toivoivat säännöllisesti tiedotusta sosiaalisessa mediassa. Parhaiten oppilaitoksen opiskelijat tavoitettava sosiaalisen median kanava heidän mielestään on Instagram. Tutorit halusivat kehittää tutortoiminnan tiedotusta ja näkyvyyttä oppilaitoksessa.

Kyllähän ne piristäs sitä koulun arkee, kun välil tapahtuukin jottain.

Haastatteluissa keskusteltiin myös tutortoiminnan opinnollistamisesta. Vaikka toiminta perustuu opiskelijoiden vapaaehtoisuuteen, siitä kertyvät osaamispisteet opintoihin motivoivat tutorina toimimisessa. Haastatellut opiskelijat kertoivat, että ovat oppineet tärkeitä taitoja työelämää varten tutorina. Yhdessä haastatteluryhmässä ideoitiin jopa yhteisöllisen opiskelijatoiminnan tutkinnon osaa ammatilliseen koulutukseen. Tutoreiden mielestä he ovat oppineet tutortoiminnassa paljon tärkeitä taitoja työelämää varten.

Haastatteluissa keskusteltiin myös tutoreiden vertaisohjauksen muodoista, esimerkiksi kiusaamistilanteiden ehkäisemisestä. Haastatellut opiskelijat eivät ole havainneet muita kiusaamistilanteita kuin ”kaverin kiusoitelua” oppilaitoksessa. Tutorit kokivat, että kiusaamiseen on vaikea puuttua. Tutoropiskelijoiden mielestä kiusaamista on sosiaalisessa mediassa, jolloin ulkopuolisten on vaikea havaita tai puuttua kiusaamiseen, ellei asianomainen halua kertoa asiasta.

Tutorit halusivat yhdessä miettiä heidän työnjakoa koulutusaloilla. Tutorit voisivat vieraila säännöllisesti vastuuopettajan tunneilla ja tehdä vertaisohjausta muille opiskelijoille. Silloin aloittavat opiskelijat tutustuisivat paremmin muutamaan ammattialan tutoriin, jolloin yhteydenotto tutoriin olisi helpompaa.

Yhteisöllisyyden muodostumiseen vaikuttaa hyvä yhteisö, se saa yksilöistä esiin parhaat ominaisuudet. Oppilaitoksessa voimavaroja syntyy yhteistyön ja yhteisen osaamisen jakamisen kautta. Kun puhalletaan samaan hiileen, saadaan tukea omaan tekemiseen. (Vehviläinen, 2019, s. 20)

Yhteisöllisyyden lisääminen oppilaitoksessa koettiin haastateltujen tutoreiden ja tavallisten opiskelijoiden mielipiteissä erittäin tärkeäksi. Oppilaitoksessa yhteisöllisyyttä lisäävät muun muassa kaikille yhteiset teemapäivät ja alakohtaiset tapahtumat. Teemapäivissä liikunnalliset toiminnot eivät kuitenkaan innosta kaikkia opiskelijoita, joten teemapäivissä pitäisi olla myös muita vaihtoehtoisia aktiviteetteja.

Mä nyt kuulin tos Ystävänäpäivänä, sydänjahti vai mikä hali-sydänjahti se onkaan. Monet jo sano, ettei täs oo mitään järkee, mut sit kun ne sai ne sydämet niin kyllä aika moni oli messis silti.

Tutortoiminnan viestintään toivottiin kehitystä sekä tutoropiskelijoiden haastatteluissa, että opiskelijoille tehdyn luotaimen palautteessa. Useassa toimipisteessä toimivassa oppilaitoksessa tiedon kulku opiskelijoille on haasteellista. Haastatteluissa ja luotaimissa Instagram koettiin helpoimmin opiskelijat saavuttavaksi sosiaalisen median kanavaksi.

Tutoropiskelijat ovat nuoria, heille Instagram on suosittu sosiaalisen median kanava. Oppilaitoksemme opiskelijoista yli puolet on aikuisia, luotaimen palautteeseen osallistui myös aikuisopiskelijoita, heidän vastauksiinsa toivottiin tiedotusta myös muiden sosiaalisen median kanavien ja perinteisen ilmoitustaulun kautta.

Haastatellut tutorit edustavat oppilaitoksen nuoria opiskelijoita, joille yhteisöllisyys ja osallisuus opiskeluympäristössä saman ikäisten kanssa on hyvin tärkeää. Oppilaitoksen aikuisopiskelijat kokevat helposti, että yhteisöllinen toiminta on vain nuoria varten. Luotaimessa aikuisopiskelija antoi palautetta, jotta myös aikuiset tarvitsevat perehdytystä opiskeluun ja ettei heitä unohdeta opintojen orientaatioissa. Ammattiylpeyden kasvaminen uuteen ammattiin on aikuiselle erilaista kuin nuorelle perusopetuksesta siirtyvälle.

7.3 Tutortoiminnan luotaimen tuloksia

Kommentteja ja kehitysideoita erilaisista yhteisöllisistä tapahtumista tuli melkein jokaisessa palautetussa luotaimessa. Lukuvuoden aikana järjestettävistä tapahtumista positiivisia hymiöitä ja kommentteja eniten sai Ystävänäpäivän tempaus, jonka teemana on ”Pukeudu Pinkkiin” ja ”halisydänjahti”. Ystävänäpäivän tapahtuma sai myös ”lähennyttään ja tiivistetään yhteishenkeä!” –kommentin. Koulun aloituksen alauttamispäivät, Amisrace, lasketteluretki ja Wiittä waille wappu –liikuntatapahtuma saivat paljon positiivisia hymiöitä, mutta myös muutaman negatiivisen kommentin.

Liikuntatapahtumat eivät innostaneet kaikkia luotaimen palauttaneita opiskelijoita, liikuntapäivät saivat myös muutaman ärsytystä kuvaavan hymiön ja kommentit ”tylsää”. Luotaimissa toivottiin lisää tietoa erilaisista tapahtumista. Wiittä waille wappu –liikuntapäivä sai myös positiivisia kommentteja: ”tykkäsin tosi paljon”, ”Loistavaa, että on liikuntajuttujakin - tunnelle muutaman minuutin innostusinfot”.

Kehittämisideoita tuli esimerkiksi lukukauden aloitukseen, toivottiin enemmän aikaa uusien opiskelijoiden kanssa ja että myös aikuisopiskelijoille muistettaisiin oppilaitokseen tutustuminen. Tutoreilta toivottiin opiskeluryhmien sisäisiä kisoja liittyen opiskeltaviin aineisiin ja pikku palkinnot viikoittain tai kuukausittain eniten pisteitä keränneille. Pienet kisat voisivat vastaajan mukaan motivoida myös opiskelussa.

Halusin luotaimella myös mielipidettä opiskelijoilta, miten he haluaisivat tietoa tutoreiden toiminnasta, koska tiedonkulku suuressa oppilaitoksessa on ollut haasteellista. Luotainpaketissa oli logot suosituimmista sosiaalisen median kanavista ja luotaimen pystyi myös kirjoittamaan oman mielipiteen. Tiedotuksessa parhaana sosiaalisen median kanavana pidettiin Instagramia, kahdeksassa luotaimessa toivottiin viestintää sen kautta. Neljässä luotaimessa toivottiin Facebookin ja WhatsApp:n kautta tiedostusta. Yhden äänen saivat Snapchat, Wilma ja Info-piste koululla. Kommentteissa oli toiveena, että tutoreiden toiminnasta olisi saatavilla lisää tietoa, ja että se olisi helposti löydettävissä.

Oppilaitoksen yhteisölliset tapahtumat koettiin opiskelijoiden keskuudessa tärkeiksi, mutta aina toimintatapa ei innosta kaikkia opiskelijoista. Opintojen aloitus on erittäin tärkeä vaihe, jolloin opiskelijat tarvitsevat tukea myös tutoreilta.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuskysymyksinä tässä opinnäytetyössä oli, millä tavoin opiskelijoiden yhteisöllisyyttä ja ammattiylpeyttä voidaan vahvistaa opiskelussa? Ja miten tutortoimintaa kehitetään oppilaitoksessa?

Oppilaitoksen yhteisölliset teemapäivät ovat tärkeitä yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistamisessa. Teemapäiviä pitivät tärkeinä sekä haastatellut opiskelijat että luotaimen vastanneet. Haastateltujen tutoropiskelijoiden mielestä alakohtaisia teemapäiviä, messuja ja työpajoja tarvitaan yhteisöllisyyden kehittämisessä. Tiimityöskentelyyn pohjautuvat opetusmenetelmät lisäävät myös opiskelijoiden yhteisöllisyyttä. Opiskelijoiden mielestä oppilaitoksessa järjestettävä kerhotoiminta kehittää yhteisöllisyyttä ja opiskelijoiden osallisuutta.

Ammattiylpeuden kehittämisessä haastatellut pitivät tärkeänä ammattiin tutustumisen alan työpaikoilla opintojen alusta alkaen. Ammattialan työasut ja työvälineet muodostavat osan ammatillisesta identiteetistä. Ammattiylpeuden kehittämisessä opiskelijoille ovat tärkeitä työelämässä onnistumisten kokemukset, työpaikkaohjaajan ja asiakkaiden palaute ovat erityisen tärkeitä.

Oppilaitoksen tutortoiminnan kehittämiskohteita ovat yhteisen tutoreiden tilan järjestäminen sekä tiedotuksen parantaminen. Opiskelijat haluavat oman kokoontumistilan, jossa kohdata muita opiskelijoita. Tiedotusta parantaa tutoreiden ilmoitustaulut kampuksille ja aktiivinen tiedotus sosiaalisessa mediassa.

Opintoihin alauttaminen sitouttaa opiskelijat opintoihin ja opiskelijat kokevat kuuluvansa oman ammattialan yhteisöön. Tutoreiden vertaisohjauksen avulla voidaan vähentää opintojen keskeyttämistä.

9 POHDINTA

Ammatillisen koulutuksen suuret muutokset ovat vaikuttaneet opiskelijoiden arkipäivään oppilaitoksessa, jolloin myös yhteisöllisen toiminnan muodot ja toteutus muuttuvat. Olen tutkimuksessani halunnut tuoda opiskelijoiden ajatuksia toiminnan kehittämiseen. Kysyin heiltä, miten he kokevat yhteisöllisen toiminnan ja millaisia kehittämisideoita opiskelijoilla on muuttuvassa opiskelussa.

Opiskelijat ovat hyviä ja aktiivisia oman toiminnan kehittäjiä, mutta oppilaitoksen henkilökunnan tulee luoda heille toimintamahdollisuudet sekä ohjata ja kannustaa eteenpäin. Koulutuksen järjestäjän strategiassa yhteisöllisyyden vahvistaminen ja opiskelijoiden osallistaminen on huomioitu osana ammattiylpeuden kehittämistä.

Opetushallituksen 2018 tekemässä opiskelijakyselyssä reformin toimeenpanosta todetaan, että ryhmäytyminen ja sen toteutuminen vaihtelevat. Reformin muutokset opiskelutavassa esimerkiksi osaamisen hankkiminen työelämässä vaikeuttaa opiskelijoiden ryhmäytymistä ja kiinnittymistä opintoihin. Toisaalta tiimioppimisen tavat oppimisessa ovat merkittävästi auttaneet ryhmäytymisessä. (Opetushallitus, 2018, s. 23).

Tutkimuksessani tutoropiskelijat toivoivat enemmän yhteistä tekemistä oppitunneilla ja osaamisen osoittamisessa esimerkiksi näyttöjen tekemisessä. Haastatellut tutoropiskelijat pitivät ryhmäytymistä tai alauttamista muiden opiskelijoiden kanssa erittäin tärkeänä opintojen sujumiseksi ja keskeyttämisten ehkäisemisen keinoksi. Opiskelijoiden osallisuus oppilaitoksen yhteisöllisessä toiminnassa kehittää opintoihin sitoutumista ja auttaa ammattiylpeyden muodostumista ammatillisissa opinnoissa.

Vuoden 2019 kouluterveyskyselyn oppilaitoksemme hyvinvoinnin ja osallisuuden tuloksissa on tapahtunut muutoksia vuoden 2017 kyselyyn. Kouluterveyskyselyn indikaattorin ”ei yhtään läheistä ystävää” muutos tyttöjen osalta on suuri, 2017 vuoden kyselyssä 6,7 prosenttia tytöistä ilmoitti, ettei heillä ole läheisiä ystäviä. Vuoden 2019 kyselyssä 13,8 prosenttia tytöistä ilmoitti, ettei heillä ole yhtään läheistä ystävää. Poikien kohdalla muutos ei ole näin suuri, mutta kaikkien opiskelijoiden kohdalla muutos on yli neljä prosenttiyksikköä kahdessa vuodessa, tänä vuonna kaikista opiskelijoista 11,8 prosenttia vastasi, ettei heillä ole yhtään läheistä ystävää. (THL, 2019, Kouluterveyskysely)

Olemme opiskeluhuollon henkilöstön kanssa miettineet, että opiskelijoiden yksinäisyyden tunteen lisääntymiseen voi vaikuttaa yksilöllisten opintopolkujen tulo ammatilliseen koulutukseen. Opiskelijat eivät opiskele jatkuvasti saman ryhmän kanssa, vaan oppitunneilla opiskelukaverit vaihtuvat usein. Työelämässä tapahtuvan oppimisen jaksot toteutuvat yksilöllisesti ja kaverit voivat olla oppilaitoksessa eri aikaan. Opiskeluhuoltoryhmässä yksinäisten opiskelijoiden tilanne on huomioitu. Kuraattorit ja psykologit ovat järjestäneet toiminnallista ryhmätoimintaa yksinäisille opiskelijoille, jotta he löytäisivät kavereita muista opiskelijoista.

Tutortoiminnan kehittämällä oppilaitoksen yhteisöllisen toiminnan lisäämiseksi on selvästi tarvetta. Haastatelluilla kokeneilla tutoreilla oli hyviä opiskelijoiden osallisuuden lisäämisen ideoita, mutta oppilaitoksessa pitää luoda rakenteelliset mahdollisuudet niiden toteuttamiseen.

Monet tutorit ovat innostuneita toimimaan tuki- tai markkinointitutoreina, mutta kaikkien alojen pakolliset opinnot eivät ole riittävän joustavia. Opiskelija joutuu valitsemaan, osallistuuko hän tutortoimintaan vai alan opintoihin. Opiskelijatoiminnan opinnollistamisessa on mietitty mahdollisuutta erilaisiin yhteisöllisiin projekteihin, joissa toimimalla opiskelija kerryttää ammatillista osaamista.

Otto Burmanin (2019, s. 155–156) väitöskirjassa on tutkittu ammatillisen koulutuksen ammattiylpeyden kehittymistä. Tutkimuksen mukaan oppilaitoksessa työskentelyssä voidaan vaikuttaa oppimisen ilon ilmapiiriin. Sil-

loin opiskelijoita ohjataan kokemaan oppimisen iloa ja mahdollistetaan uusiin tietoihin ja taitoihin tutustuminen. Opiskelijalle oppimisessa onnistumisen kokemukset ovat motivaation kannalta tärkeitä ja opettajat voivat positiivisen pedagogiikan avulla luoda mahdollisuuksia opiskelijan oivalluksiin. Tutoropiskelijat toimivat tärkeänä vertaistukena ja innostajina oppilaitoksessa.

Burmanin (mt., 155–156) tutkimuksen tulosten perusteella oppilaitoksen työskentelyilmapiiriin voidaan vaikuttaa, kun opiskelijoita kannustetaan ja ohjataan positiivisessa hengessä, jotta opiskelija voi toteuttaa itseään ja löytää oppimisessaan uutta. Ammattiympäristön kehittämisessä opiskelijalle on tärkeää työskennellä sopivien tehtävien parissa sekä osallistua ryhmän toimintaan. Ammattiin opiskelussa on tärkeää tehdä itselle merkityksellistä työtä ja näyttää omaa osaamistaan.

Opiskelijatoiminnassa on erittäin tärkeää opiskelijoiden innostukseen ja heidän ideoihinsa luottaminen, jolloin opiskelijat sitoutuvat tutorina toimimiseen ja levittävät hyvinvointia oppilaitoksessa. Tutor- ja opiskelijakuntatoiminnan tulee olla sitä toteuttavien opiskelijoiden näköistä. Opettajien tehtävänä on organisoida, kannustaa ja luoda mahdollisuuksia aktiiviselle toiminnalle.

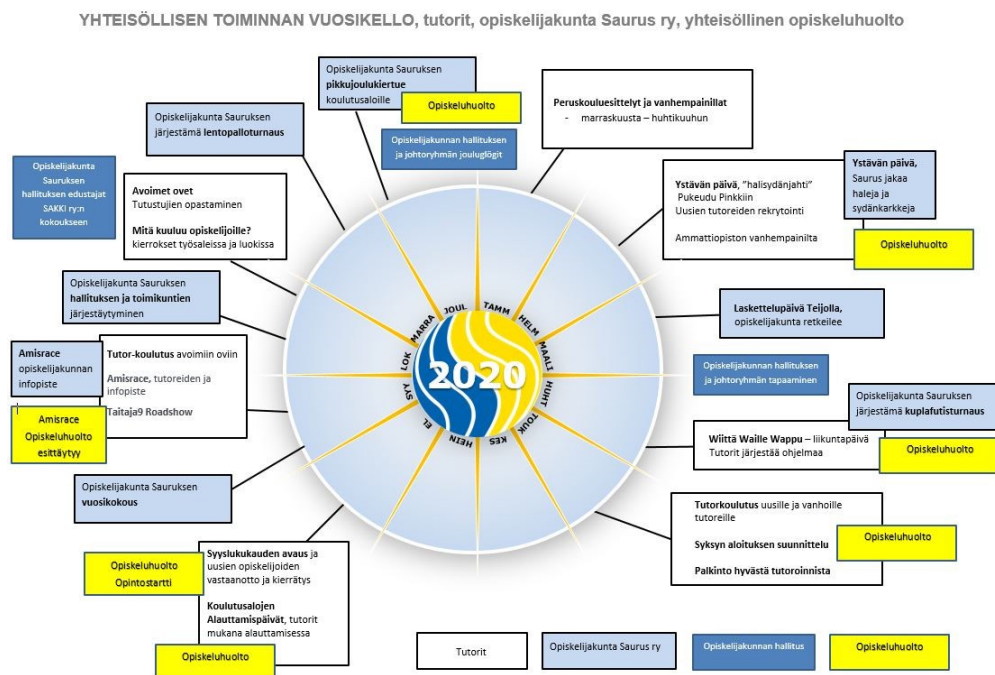
HOI-hankkeessa on kehitetty oppilaitoksen tutor- ja opiskelijakuntatoiminnan tapoja ja kokeiltu erilaisia yhteisöllisen toiminnan muotoja. Hankeverkostossa on toteutettu yhteisöllisen toiminnan tuotekortteja, joissa esitellään eri oppilaitoksissa kehiteltyjä hyviä käytäntöjä.

Jatkuva haku ammatillisiin opintoihin on tuonut tarpeen useaan alauttamiseen lukuvuoden aikana. Oppilaitoksessamme järjestetään opintostartit neljä kertaa vuodessa, mutta alauttamispäiviä ammattialoilla on vain syksyllä. Alauttamiseen tarvitaan uusia toimintatapoja. Haastatellut tutoropiskelijat ehdottivat esimerkiksi alan messuille ja yrityksiin vierailuja. Yhteisöllisiä tapahtumia järjestetään lukuvuoden aikana useita, jotta eri aikaan aloittavat opiskelijat tutustuisivat muihin opiskelijoihin ja omaan ammatialaan.

Oppilaitoksen organisaation tasolla on tehty uusia järjestelyjä opiskelijatoimintaan. Hankkeen aikana on toteutettu ”yhteisöllinen amis” –rakenne. Aikaisemmin tutortoiminta oli osana opinto-ohjausta ja kuraattorit organisoivat opiskelijakunnan toimintaa ja nyt opiskelijatoiminta ja yhteisöllinen opiskeluhuolto ovat tiiviimmin yhteistyössä. Tutortoiminnassa ja opiskelijakunnan hallituksessa on osittain samoja aktiivisia opiskelijoita mukana.

Minulle on hahmottunut kokonaiskuva oppilaitoksen yhteisöllisestä toiminnasta ja osallisuuden merkityksestä opiskelijoille tämän opinnäytetyön

tekemisen aikana. Olen koonnut tutoreiden, opiskelijakunnan ja yhteisöllisen opiskelijahuollon tapahtumat ja toimenpiteet yhteen visuaaliseen yhteisöllisyyden vuosikelloon (kuva 5), jotta muidenkin olisi helpompi hahmottaa kokonaisuutta ja suunnitella yhteisiä tapahtumia sekä toimintaa.

Kuva 5. Yhteisöllisen toiminnan vuosikello, tutoreiden toiminta valkoisella, opiskelijakunnan vaaleansinisellä, opiskelijakunnan hallituksen sinisellä ja opiskelijahuolto keltaisella.

Osaamisperusteisessa ammatillisessa koulutuksessa on nykyisin mahdollista suorittaa tutkinto lyhyemmässä ajassa kuin aikaisemmin ammatillisessa koulutuksessa. Yksilöllisten opintopolkujen myötä muutamat aktiiviset tutoropiskelijat ovat suorittaneet tutkinnon kahdessa vuodessa, kun aikaisemmin nuoret valmistuivat kolmessa vuodessa. Vaihtuvuus tutortoiminnassa on nopeaa, kun koulutamme uusia tutoreita ensimmäisen vuoden aikana, osa ehtii toimia tutorina vain vuoden verran ja monta kuu-kautta tästä ajasta tutoropiskelija on oppimassa työelämässä. Tulevaisuuden haasteena on, miten saamme opiskelijatoiminnasta kiinnostavan osan opintoja työelämäjaksojen välissä.

Oppilaitoksessa tutortoiminnan pitää olla suunnitelmallista ja pitkäjänteistä, kun strategisena tavoitteena on opiskelijoiden ammattitaitojen kehittäminen ja yhteisöllisyyden vahvistaminen. Opiskelijoiden toimintaa

täytyy henkilökunnan organisoida sekä olla läsnä opiskelijoiden kanssa innostamassa ja kehittämässä. Hyvinvoivassa oppilaitoksessa kaikkien opiskelijoiden on hyvä opiskella ja kasvaa ammattilaiseksi työelämään.

Eräs haastatelluista tutoropiskelijoista kiteytti koulussa viihtymisen tärkeyden opintojen jatkumisen kannalta seuraavasti:

Kyl varmaan auttais se et koulus viihtyy, se auttaa niinku ettei se ihan helpost sitä lopeta.

LÄHTEET

Alanko, A. (2013). *Osallisuusryhmä demokratiakasvatuksen tilana – taustatutkimus lasten ja nuorten osallisuusryhmien toiminnasta Oulussa*. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Väitöskirja. Haettu 6.1.2020 osoitteesta <http://jultika oulu fi/files/isbn9789526203072.pdf>

Alasuutari, P. (2001). *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.

Avola, P. & Pentikäinen, V. (2019). *Kukoistava kasvatus - Positiivisen pedagogiikan ja laaja-alaisen hyvinvointiopetuksen käsikirja*. BEEhappy Publishing.

Burman, O. (2019). *Oppimisilmapiirin tekijöinä ilo, psykologinen omistajuus sekä yrittäjämäinen oppiminen - oppimisen ilon rakenneyhtälömallinnus*. Väitöskirja. Itä-Suomen yliopisto Joensuu. Haettu 3.7.2019 osoitteesta http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-3106-1/urn_isbn_978-952-61-3106-1.pdf

Eerola, M. (2017). *Vertaisohjaus ammatillisessa koulutuksessa: Hyvien käytäntöjen hyödyntäminen Koulutuskeskus Salpauksessa*. YAMK Opinnäyte työ. Järjestö- ja nuorisotyön koulutus, yhteisöpedagogi. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Haettu 24.11.2018 osoitteesta <http://www.theseus.fi/handle/10024/136465>

Eskola, J & Suoranta, J. (2000). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Harjunpää, K., Ågren, S. & Laiho, S. (2017). *Sujuvuutta siirtymiin – toisen asteen ammatillisen koulutuksen siirtymä- ja nivelvaiheet*. Opetushallitus, Raportit ja selvitykset 2017:1

Heinonen, L., Linden, M. & Poikonen, K. (2015). *Amis hyvin, kaikki hyvin*. Pori. Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry. Haettu 14.5.2019 osoitteesta http://www.ehyt.fi/sites/default/files/AMIShyvinKAIKKIhyvin_verkko.pdf

Hietanen-Peltola, M. & Korpilahti, U. (2015). *Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva oppilaitos, Opas ympäristön ja yhteisön monialaiseen tarkastamiseen*. Tampere. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Hirsjärvi, S & Hurme, H. (2001). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Helsinki University Press.

Hovi, S. & Hakkarainen, H. (2015). *Tuu mukaan, tehdään yhdessä! – Tutor- ja opiskelijakuntatoiminnan oppaat*. Valmis – Ammatillisen koulutuksen läpääpääsyt tehostaminen Varsinais-Suomessa.

Jauhola, L. & Kortelainen, J. (2018). *Osallisena opinnoissa – tutkimus oppijoiden osallisuuden vahvistamisesta ammatillisessa koulutuksessa*. Opetushallitus, raportit ja selvitykset 2018:7. Haettu 26.6.2019 osoitteesta https://www.oph.fi/download/190557_osallisena_opinnoissa.pdf

Konkarikoski, A., Rintanen, J. & Väykkynen, J. (2017). *Kiltaopen käsikirja – Valikoituja, hyväksi koettuja oppimismenetelmiä*. (toim.) Kiltakoulut

Kullberg, M. (2018). Avoimen oppimisympäristön rooli keskeyttämisten ehkäisyssä. Teoksessa Honkanen, E & Nuutila, L. (toim.) *Ammatillisia opin- toja yksilöllisesti – kokemuksia ohjauksesta ja ammattilaisten yhteistyöstä*. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. Helsinki: Next Print, s. 75

Laiho, S. (2017). *"Se on vaan niin helppo lopettaa se koulu": Ammatillisen koulutuksen keskeyttämisen syyt ja opiskelijan ohjauksen tarpeet*. Opin- näyte. Sosionomin koulutusohjelma. Kaakkois-Suomen ammattikorkea- koulu. Haettu 6.4.2018 osoitteesta [http://www.theseus.fi/han- dle/10024/136223](http://www.theseus.fi/handle/10024/136223)

Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017 ja laki opetus- ja kulttuuritoi- men rahoituksesta 532/2017. Haettu 26.3.2018 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170531>

Leino, M. (2019). Yhteisöllisyyskuviot johtoryhmän päätös. Sähköposti- viesti tekijälle 20.8.2019

Leskisenoja, E. & Sandberg, E. (2019). *Positiivinen pedagogiikka ja nuorten hyvinvointi*. Keuruu: PS-kustannus.

Mattelmäki, T. (2006). *Muotoiluluotaimet*. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Mikkola, O. (2019). Sakki ry:n luento tutorkoulutuksessa 7.5.2019, Salon seudun ammattiopisto.

Määttä, S., Kiiveri, L. & Kairaluoma, L. toim. (2014). *Otetta opintoihin*. Niilo Mäki Instituutti.

Opetushallitus. (2018). *Reformi tavoitteista toiminnaksi – kokemuksia ammatillisen koulutuksen johtamisesta*. Opetushallitus, raportit ja selvitykset 2018:14a. Haettu 29.6.2019 osoitteesta https://www.oph.fi/download/194600_reformi_tavoitteista_toiminnaksi.pdf

Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki. 30.12.2013/1287. Haettu 6.1.2020 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131287#L1P4>

Penonen, S. & Ågren, S. (2018). *Ammatillisen koulutuksen läpäisyn määrällisen seurannan selvitys lukuvuonna 2016-2017*. Opetushallitus.

Poikkeus, A-M. (2013). Osallistava koulu syrjäytymisen ehkäisijänä. Teoksessa J. Reivinen & L. Vähäkylä. (toim.) *Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen*. Tallinna: Gaudeamus, s. 111-116

Rask, J. (2017). *Ammatillinen koulutus muutoksessa: opiskelijan sitouttaminen ammattialalle*. Opinnäytetyö. Kansalaistyön ja nuorisotoiminnan koulutusohjelma. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Haettu 24.11.2018 osoitteesta <http://www.theseus.fi/handle/10024/136257>

Saaranen-Kauppinen, A & Puusniekka, A. (2006). *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarasto. Haettu 7.1.2019 osoitteesta <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>

Saku ry. Suomen ammatillisen koulutuksen kulttuuri- ja urheiluliitto. (2016). Haettu 30.12.2018 osoitteesta <http://arjenarkki.fi/hyvinvointia/hyvinvoivan-oppimisympariston-malli>

Salon seudun ammattiopisto. (2017). Kysely erityisopiskelijoille ja heidän huoltajille. Erityisopetuksen tiimin muistio 2/2017.

Salon seudun ammattiopisto. (2018a). Hyvinvointisuunnitelma. Intranet-sivut.

Salon seudun ammattiopisto. (2018b). Opiskelijoiden palautekyselyn tulokset. Intranet-sivut.

Salon seudun ammattiopisto. (2019). Kehittämistoiminta. Haettu 2.2.2020 osoitteesta <https://www.sskky.fi/kuntayhtyma/kehittamistoiminta/hoi>

Salon seudun koulutuskuntayhtymä. (2018). Toiminta- ja taloussuunnitelma 2018-2020. Haettu 2.2.2020 osoitteesta https://www.sskky.fi/application/files/3015/1375/1153/43_LIITE4_SSKKY_TTS_2018_2020_TA_2018_Valtuusto.pdf

Suomen Opiskelija-Allianssi, OSKU ry. (2018). AMIS 2018 –tutkimus. Haettu 17.6.2019 osoitteesta <http://www.amistutkimus.fi/hyvinvointi/>

Syrjälä, L., Estola, E. & Puroila, A-M. (2013). Mihin tarvitaan trendileluja? Teoksessa J. Reivinen & L. Vähäkylä. (toim.) *Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen*. Tallinna: Gaudeamus, s. 161.

THL. (2017). Kouluterveyskysely. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu 5.4.2018 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tutkimustuloksia>

THL. (2019a). Kouluterveyskysely. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu 6.12.2019 osoitteesta <https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/>

THL. (2019b). Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu 6.12.2019 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/>

Tilastokeskus. (2018). Koulutuksen keskeyttäminen. Haettu 6.4.2018 osoitteesta <https://www.stat.fi/til/kkesk/index.html>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Turun kaupunki, (2017). HOI- hyvinvointia, osallisuutta ja intoa ammatilliseen koulutukseen. Haettu 2.2.2020 osoitteesta <https://www.turku.fi/projekti/hoi-hyvinvointia-osallisuutta-ja-intoa-ammattilliseen-koulutukseen>

Virtanen, V. (2016). *Hyvinvoinnin väylät – käsikirja hyvinvoinnin edistämiseen ammatillisessa koulutuksessa*. Saku ry

Vehviläinen, J. (2019) *Siirtymien vaikutus koulutuspolun eheyteen*. Opetushallitus, raportit ja selvitykset 2019:1. Haettu 25.6.2019 osoitteesta https://www.oph.fi/download/195835_siirtymien_vaikutus_koulutuspolun_eheyteen.pdf

VIA Institute on Character. (2016). Haettu 10.4.2018 osoitteesta <https://www.viacharacter.org/www/Character-Strengths-Survey>

TEEMAHAASTATELUN RUNKO

Yhteisöllisyyden ja hyvinvoinnin edistäminen tutortoiminnassa

Nauhoita haastattelu.

Taustatiedot

Päivämäärä

Nimi

Tutortoiminta

- kuinka tutorit sitoutuvat tehtävään?
- tärkeimmät tehtävät (ryhmäyttäminen/alauttaminen, uusien opiskelijoiden vastaanotto, markkinointi ym.)
- koulutus, onko riittävästi
- jatkuvuus ja toiminnan kehittäminen

Tutorina toimiminen

- alauttaminen – omaan alaan kiinnittyminen? yhteisöllisyyden muodostuminen?
- ammattiympäristön vahvistuminen? Miten kohdataan uusi opiskelija? Missä?
- Mikä opiskelijoita motivoi?

Onko jokin oma tila?

Muita vertaisohjauksen muotoja (esim. kiusaamistilanteet)

Onko vaikutusta osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen, keskeytyksiin?

Opinnollistaminen, osaamispisteitä opintoihin

Millainen olisi ihannetilanne tutorina toimisessa?

Ongelmakohtat?

Yhteistyö opiskelijakunnan kanssa

Kiitos haastattelusta.